

Zsidó kritikai és irodalmi szemle

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

1932 május hó

Röntgen

J. WOLKER.

Szlovákból fordította: Márkus Aladár.

F. évi május 23-án az Erzsébet Népakadémia által rendezett csehszlovák kultúresten
Tordai Judit, a kiváló előadóművésznő szavalta.

Ez nem Faust szobája, ahol a lélek:
[áldozat,

Ahol a sorsa átok és örökkétartó kár:
[hozat...

Ez Röntgen-gép!... Az új idők új
[napja,

Ibolyántúli sugara ha rezdül,
Új mágiának új csodája hajtja
A bőrön, húson, csontokon keresztül.
A test is lélek... S rája írva hordod
A végzetet, a jövőt és a sorsot!

*

„Doktor úr... nagyon beteg vagyok...
A szalmazsákon álmatlan kínlódom...
A tüdőm roncs... érzem, megfulladok...
A mellem oly nehéz, akár az ólom...”

*

„Munkás!... Szegény, siralmas, bús
[tüdődet
A gyár. s a gép korommal teleírta...
Hallom a gépszíj átkos kacagását,
Hogy időelőtt betaszít a sírba...
Tüdőd, akár ruhád: rongyos, kopott,
A sorsod bús, keserves, rossz robot,
Az éhség és tüdővész rádtalál,
Sorsod: munkás-halál...”

*

„Doktor úr, ezt régesrég tudom.
Nyomor hajszol sivár élet-uton...
Nézzen mélyebbre az a Röntgen-gép

És mondja meg, hogy mit mutat a
[kép...?”

*

„Munkás!... A szívedet is látom...
Szegény szív: eltiport mag tikkadt
[földben,

Hiába volt tavasz-nap fölkelőben,
Nem szitált rája boldogságos álom.
Ez a szív is szeretni akart,
Asszonyt ölelni, gyermeket vezetni,
De sorsa nem volt más, mint szaka-
[datlan

Reményt, hitet és álmokat temetni
Könnyebb volna számára a halál,
Mint nem szeretni... soha nem sze-
[retni...”

*

„Doktor úr, ezt is tudom régen...
De világítson belém egész mélyen,
Hol hurcolom a legnagyobb keresztet,
A terhet, melynek súlya alatt reszket
És elpusztul az egész rossz világ,
Ott... doktor úr... ott... mondja,
[hogy mit lát?... ”

*

„Munkás!... Ott van; ... a gyilkos
[szenvedély,
Mely pusztít, rombol, gyilkol, öl, s
[ölet,
Mely olyan, mint viharba fulladt éj, —
Fiam, ott van... a gyűlölet!...”

A rossz és előre nem látó politika okozta a kassai zsidópárt bukását

Április 24-én zajlott le a kassai községi választás és legnagyobb meglepetésre a **Zsidó Párt** csak két mandátumot tudott összehozni az eddigi három helyett. Közel 600 szavazattal kapott kevesebbet a zsidó párt, mint az előző választáson. Azt bizonyítja ez, hogy valami hiba történt. Nem is egy.

Szerintünk igen elhibázott dolog volt a teljesen asszimiláns **Weiser Ernő dr.** jelölése az első helyen. **Weiser** nem szeretik Kassán, bár senki sem tudná megokolni, hogy miért. Képzett, kitünő eszű férfiú, még azt sem lehet rá mondani, hogy szűkeblű, mégsem szeretik. Nem az az ember, aki tömegeket mozgat. Túl

szubjektív. Magának élő. Ezt pedig nem szeretik az emberek. Ez legalább 300 szavazatba, tehát félmandátumba került. A több szavazatot pedig a jó propagandával dolgozó kereskedő és iparospárt vitte el.

A kassai választások eredménye tanulságos például szolgálhat az országos Zsidó Pártnak. A párt programja nem alkalmazkodik eléggé a mostani kor követelményeihez. Megfelekezett a teljesen elszegényedett zsidó tömegekről, akiknek nem tud elhelyezkedést nyújtani a Zsidó Párt. A vezetőségnek a legrövidebb időn belül össze kell ülnie, hogy **megakadályozza a párt szétforgácsolódását.**

Sándor Pál nem akarja, hogy a zsidóság fenmaradjon . . .

Sándor Pál szentföldi tartózkodása alkalmával meglátogatta **Sonnenfeld Chájim** jeruzsálemi főrabbit. A „nagy zsidó” magyar vezér e látogatásáról, mint a szentföldi tartózkodásának legszébb emlékéiről, egyik csak Magyarországon jól bevezetett zsidó hetilapban eként számol be:

„Azt magyarázta nekem (m. m. **Sonnenfeld** főrabbi) mindenekelőtt, hogy a zsidóság **legszebb parancsát**, a szombatot a modern életben is mennyire meglehet tartani — **annak, aki azt akarja, hogy a zsidóság fenmaradjon.**”

— Én már sokszor megmondtam

híveimnek és most ön előtt is megismétlem, azért, hogy hozza nyilvánosságra a következőket: **Tartsa meg a világ összes zsidósága kivétel nélkül a szombatot és ezzel a cioni álmot máris valóra vált . . .**

Sándor Pál (a zsidó vallás egyéb és sok parancsairól nem is szólva) a szombatot nem tartja.

Ezt tudjuk.

Csak azt nem tudjuk, hogy **Sándor Pál** milyen indokból **nem** tartja be a szombat legszebb parancsát: azért-e mert **nem akarja**, hogy a zsidóság fenmaradjon, vagy pedig azért-e, hogy a cioni álmot valóra ne váljon?...

— Egyesülési láz van a csehszlovákiai zsidó szociálista berkekben és nagyban készül az **ICHUD**. Egyesül a Poálé-Ziön a Hitachduttal és hatalmas párt lesz a kettőből. Ez minden esetben a zsidó élniakarás megnyilvánulását dokumentálja. Csak azután sokáig is tartson ez a boldog frigy . . .

SZÜLŐK FIGYELMÉBE!

Spisska Bela (Szepes Béla) a Tátra alján, előkelő vállalat igazgatója a szünidő tartamára előnyös anyagi feltételek mellett elvállal zsidó gyermeket. Címét a kiadóhivatal közli.

Heidlberg Márton dr. kormányfőtanácsos a diáksegélyző bizottság elnöke ?

Beszámoltunk a diáksegélyzőbizottság súlyos anyagi válságáról, amit mindezideig még csak enyhíteni sem sikerült. *Schlesinger* János a diáksegélyzőbizottság elnöke belátván, hogy minden törekvése, hogy az előző vezetőség által diszkreditált intézmény tekintélyét visszaállíthassa, iránta az érdeklődést felelevenítse és visszanyerhesse a jótékonykodók bizalmát meddő kísérletezés maradt, elkedvetlenedett és bizalmas környezetének bejelentette lemondási szándékát.

Más oldalról a lemondást *igen kel-*

lemetlen természetű dolgokkal hozzák kapcsolatba.

Minthogy azonban a numerus clausus áldozatainak sorsát nagyon is szívünkön viseljük, másrészt regárdal vagyunk *Schlesinger* János elnökre, aki ezidőszert súlyosan beteg, a *megejtett* vizsgálatunk eredményét jövő számunkban hozzuk nyilvánosságra.

Értesülésünk szerint a diáksegélyző bizottság elnöki tisztségét a jótékonykodás terén jól ismert és közszerepetben álló *Heidlberg Márton dr.* kormányfőtanácsosnak ajánlják fel.

Csehszlovákia két zsidó minisztere dolgozik a legtöbbet

A Csehszlovák köztársaságnak két zsidó minisztere van. *Meissner dr.* igazságügyminiszter és *Czech dr.* népjóléti miniszter. Véletlen, vagy a körülmények játéka, de a két zsidó miniszter dolgozik a legtöbbet.

Legendés híre van ennek a szociáldemokrata párthoz tartozó két zsidó miniszternek. *Czech dr.* népjóléti miniszternek a minisztérium épületében van egy vasággal bebútorozott szobája és 18 órai munka után ebben a *vaságyban alszik* napi 6 órát.

Czech miniszternél állandó búcsújárás van, mert hiszen van-e ember, akinek ma nincs megélhetési problémája?!

Ezek az emberek mind azt várják, hogy *Czech* miniszter segítsen rajtuk.

Akin tud, azon segít is.

Sok ezer emberen segített már *Czech* miniszter. Miért?

Erre ő adta meg a feleletet:

„Ich hab' ein jüdisches Herz...”

Meissner dr. igazságügyminiszter már évek óta dolgozik a csehszlovák törvényhozás átszervezésén.

Elképzelhető, hogy ez kicsoda munkát ad neki. *Meissner dr.* miniszter vasenergiája azonban könnyen bírkózik meg a legnagyobb munkával is és ő ma a kabinet egyik *legnépszerűbb minisztere.*

A csehszlovák állam *demokráciáját bizonyítja,* hogy a két legfontosabb tárcát, *zsidóságukat meg nem tagadó miniszterek töltik be.*

KÉT KORONÁÉRT AKARTA MEGVENNI EGY CSELEDLEÁNY EGY POZSONYI KERESKEDŐ ÜZLETÉT

arra való hivatkozással, hogy a chamec adásvételi szerződés alapján neki erre joga van. Hasonló esetek husvét

után mindenütt, ahol zsidók laknak, megtörténnek. Valamit tehát tenni kell ebben az irányban, mert a bíróságok már unják ezeket a pereket. A mai szellemnek és a megváltozott viszonyoknak is megfelelő formuát kell kieszelni ezekre a szerződésekre.

Miért süllyed a papi tekintély?

A kérdés csak nem alszik el. Most már nemcsak a tekintélytisztetéssel van baj, de magukkal a tekintélyekkel is. Vagy ha tetszik, hát vegyük megfordítva. Baj van a tekintéllyel. Például *Hevesi Ferenc* rabbi úr tekintélyével. Ismét az övével.

Hevesi rabbi úr aszerolta Ujvári Péter műveit

és az aszerolásnak nincs foganatja. Lám, lám, tehát baj van a papi tekintéllyel. A hívek nem engedelmeskednek neki. *Ujvári Péter* többen olvassák, mint valaha.

Azonban, pardon, az ifjú rabbi úrral szemben, nem használtunk megfelelő kifejezést. Egy *Hevesi* nem aszerol. Ilyet csak a munkácsi rebe csinál. A *Hevesiek* csak indexre raknak. Mint a római pápa. Ha a pápa teheti, hogy indexre rakat írókat, mért ne tehetné ezt meg egy „*zsidó egyházi méltóság*” is?

A dolog úgy történt, hogy a könyvkiadóbizottság egyik tagja maga is ismert alakja az irodalmi köröknek, felkereste *Hevesi Ferencet*, hogy vásárolja meg *Ujvári Péter* posthumus

könyvét: *A mécs mellett* című regényt. *Hevesi Ferenc* rabbi úr, úgylis, mint rabbi és úgylis mint az *Imit főtitkára* azzal háritotta el a felajánlott regény megvásárlását:

— *Mi nem vesszük és nem olvassuk Ujvári Pétert. Ő olyan nagy bűnt követett el velünk szemben, hogy azt még halálával sem expiálta.*

Mi az a bűn, amit *Ujvári Péter* elkövetett és amit még a halálával sem expiált? Sejtjük.

A zsidó felsőházi tagválasztáson dr. *Hevesi Simon* főrabbi kibukott. És ennél a választásnál *Ujvári Péter* szerkesztőnkkel karöltve a zsidó tömeget rávezette az igaz útra, hogy amíg van egy *Lőw Immanuelunk*, addig senki mást nem illet meg ez a pozíció. Tegyük fel azonban mégis, hogy *Ujvári*, megbántotta volna a *Hevesi* érdekeket. Hol marad a zsidó tradíciók megbocsátó szelleme? Hogyan tisztelje a hívő rabbiját, ha azt látja, hogy más a szószéken és más az életben, hogy nemcsak az élőnek, de még a halottnak sem tud megbocsátani?...

Harsányi Zsolt az antiszemitizmusról

Harsányi Zsolt az illusztris író és publicista, a Magyar Szinpadi Szerzők Egyesületének elnöke ekként nyilatkozott az antiszemitizmusról szerkesztőnknek:

Ha az életben való elindulása valakit antiszemitává tehetett, én voltam az. Családom hatalmas vagyona zsidókézre került és én gyermekkoromban megismerkedtem a legkinzóbb szegénység keserűségeivel. Most? Anyait dolgozom, mint három más ember együttvéve, a portékámmal hüen sáfárokodom, soha senkit meg nem csaltam, soha senkit meg nem rövidítettem. És ha elértem valami szerény olyat, amit pozíciónak hívnak, azt keményen tartom. Azt tőlem el nem veheti se zsidó, se keresztény. Csak ha jobbat és többet dolgozik nálam.

Az üzletem — mellékes, hogy mit mérek benne — szolid, szorgalmas és megbízható üzlet. Kitünően is megy. Nekem nem kell a numerus clausus. A fiamnak sem fog kelleni, mert nem huszárönkéntesnek nevelem, hanem józan, munkás embernek. Látnivaló, hogy a zsidókérdést igen egyszerűen meglehet oldani. Még fejbeütni sem kell senkit.

— *Fehér Arthur* előadástje *Pozsonyban*. *Fehér Artur* a jeles előadóművész az elmúlt napokban nagysikerű előadást rendezett *Pozsonyban* a *Primáspalota* tükörmébe. *Fehér Artur* kivételes előadókészsége ezen az esten megnyerte a kényes igényű *pozsonyi közönség* tetszését és hatalmas sikert aratott.

Az Erzsébet Népakadémia csehszlovák kultúrestje

Az itteni csehszlovák kolónia által az elmúlt hónapban rendezett *magyar* kultúrestnek mintegy örvendetes visszhangjaképpen az *Erzsébet Népakadémia* e hó 23-án csehszlovák kultúrestet rendezett.

Igen előkelő közönség zsúfolásig töltötte meg a Zeneművészeti főiskola kamaratermét. Feltűnő nagy számban jelentek meg a magyar közélet kimagasló egyéniségei, az író és művészvilág legkiválóbbjai, ami igazolja, hogy a két szomszéd állam *kultúrkapcsolatainak kiépítése a legjobb úton halad.*

Fenyves Alice hegedűművésznő.

A nívós műsort *Straka* Antal a csehszlovák követség népszerű sajtó attaséja és *Márkus* Aladár lapunk szerkesztője állították össze.

A kultúrestet *Straka* Antal nyitotta meg és meleg szavakkal hálásan köszönte meg a csehszlovák irodalom megtiszteltetését.

A műsor első száma *Faragó* György művészi zongorajátéka volt. Briliáns technikájával és nagy zenei felkészültséggel adta elő *J. Kricka: Sere-nata* op. 30 és *B. Smetana: Polka*, op. 7. című kompozíciót.

Dvorák d. moll *Néger kvartettjével* a *Fenyves* vonósnégyes excellált. Tagjai: *Fenyves* Alice, *Fenyves* Loránd, *Nagy* István és *Sassy* Iringó. A kiforrott művészek pompás összjátékot produkáltak.

Tordai Judit a kiváló előadó művésznő csehszlovák költők verseit, magyar fordításban interpretálta. Mély hatástkeltő előadása magával ragadta a közönséget.

Ezután *Fenyves* Alice hegedűművésznő száma következett. A fiatal művésznő, aki már külföldön is sok dicsőséget szerzett a magyar művészet számára, *Drdla: Otázka* és *Dvorák: Szláv tánc* e-moll-ját nagy tudással adta elő. *Fenyves* Alice a hegedű szuverénje s amikor azt finom művészi lelkén keresztül megszólaltatja, kristálytisztá varázslatos hangok valósággal elbűvölik a hallgatót.

A műsor befejező száma *Fr. Srámek: Junius* című egyfelvonásos darabja volt. A szellemes darabot *Straka* Antal fordításában a Népakadémia műkedvelői adták elő, tehetségesen és ügyesen.

A hallgatóság minden számot lelkesen fogadott és sok tapsal hono-rálta a kiváló előadókat.

Sebesi Ernő a new-yorki *Galety Theatre-ben* „karambol” című vígjátékával átütő sikert aratott. Az *Eperjesen* (Presov) élő szerzőnek „*Haláljáték*” című darabját a budapesti *Nemzeti Színház* is elfogadta, amely rövidesen bemutatóra kerül.

Sebesi Ernőnek nagy irodalmi sikere bennünket közelebből is érdekel. Az illusztris író lapunk munkatársa, akinek egyik ragyogó novelláját e számunkban közöljük.

Hosztovszky diplomás palesztinai mérnök haragszik a pozsonyi zsidókra

Furcsa beszélgetés egy még furcsább emberrel.

Egy Zsidó uccai vendéglőben találkoztam Hosztovszky Jakabbal. Tejet ivott vajaskenyérrel és megvetéssel nézte az embereket:

— Kérem, hagyjanak magamra... nem érdekelnek.

Hosztovszky úr viselkedése felkelte a figyelmemet és megkíséréltem vele beszélgetésbe elegyedni.

Amikor megtudta, hogy ujságíró vagyok, felkelt az asztaltól, gyorsan fizetett és eltűnt az esti homályban...

Másnap azonban felkeresett és a következőket mondta el:

— Uram, tudja-e, hogy én ki vagyok? Én Hosztovszky Jakab oklevéles építészmérnök vagyok. Nézze meg, itt van a diplomám. Hét éve élek künn Palesztinában. Néhány napra jöttem Pozsonyba családi ügyek miatt. Május 9-én már megyek is vissza. Nem akarom az itteni embereket látni. Gyűlölöm és megvetem őket, kishitűségükért, kicsinyes gondolkodásukért és *szűkmarkuságukért*.

Mi odalenn az életünket áldozzuk fel napjában százszor, az itteniektől filléreket kérünk és ha meg is kapjuk, olyan pesszimizmussal, olyan csunyán adják, hogy nekem az egész itteni élettől elment a kedvem. Már ma repülnék vissza...

Hosztovszky széles gesztusokkal hadonászik. Látszik rajta, kiérződik belőle, hogy őszintén beszél. Hiába nyugtatom meg, hogy nem egészen úgy van, ahogy ő látja a dolgokat... a mai viszonyok... létküzdelem...

— Ugyan kérem — szakít félbe indulatosan — önök beszélnek ilyen mikről, az aszfaltozott utcákon, a kényelmesen berendezett lakásokban, villanyfénynél... önök? Szégyeljék magukat.

Nem lehet megnyugtadni.

Ahogy ő beszél, neki van igaza.

Kicsinyesek vagyunk azokkal szemben, akik a mi életünk jövőjét készítik elő, a Hosztovszkyakkal, akik diplomával a kezükben, azokat az országutakat túsíják, amelyeken gyermekeink fognak járni...

Három dúsgazdag pozsonyi zsidó kitért...

Túl magas volt nekik az adó, amit rájuk kiróttak. Nem kutatjuk, vajjon valóban magas volt-e az adó, nem vizsgáljuk azt sem, hogy a hitközségek miért ad hoc mérlegelés alapján, öletszerű adókulcs alkalmazásával állapítják meg a többséggel szemben az adót, míg egyesekkel szemben „*az egészen kivételes álláspont*” elvét vallják és gyakorolják.

A három pozsonyi zsidónak semmi esetre nincs igaza. Zsidónak nem szabad a hitközségből kilépni. Legkevésebbé adókok miatt, különösen akkor, amikor az egyik kilépett zsidónak *négy háza van*, a másiknak *brilliánsan menő ügyvédi irodája*, a harmadik pedig a *legmagasabb állami jövedelmiadó kulcs alá eső évi jövedelemmel* rendelkezik. A pozsonyi há-

rom zsidó kilépése tehát anyagi szempontból egyáltalában indokolatlan. Azaz: éppen anyagi szempontból indokolt a kilépés, mert pont ez a három zsidó zárkózott el eddig is minden jótékonysági akciótól, éppen ez a három dúsgazdag pozsonyi zsidó tagadtatja le magát, ha egy hozzá jövő emberről az hiszi, hogy „*esetleg kéregetni*” jön.

Kiléptek.

A zsidóság nem veszített bennük semmit.

Beléptek.

Hová? ... Mindegy.

Hogy milyen hiten dicséri majd az a három pozsonyi az Urat még bizonytalan. Annyi azonban már is bizonyos, hogy *azt a három urat soha senki dicsérni nem fogja*.

Magyarok vagyunk...

Hevesi Ferenc dr. e című cikkének margójára.

A magyar zsidóság legémelyítőbb tulajdonsága, hogy minduntalan bizonyítani igyekszik magyar voltát. A közelmúlt hetekben *Hevesi* Ferenc dr. a pesti hitközség rabbija egyik felekezeti lapban vonultatta fel ezirányban saját érveit, *Feleslegesen*. Mert az ország nem zsidó vallású lángelméinek és nagyjainak bizonyítékai *nem szorulnak vérszegény kiegészítésre*.

Az „Uj Út”-nak sikerült a bécsi titkos levéltárból egy hét lakat alatt őrzött dokumentumot: *Haynau* Magyarország hóhérjának „szigoruan bizalmas” jelentését megszerezni, amelynek a magyar-zsidóságra vonatkozó részét hivatalos fényképmásolatban közreadjuk.

[illegible]

Főleg az izraeliták voltak azok, akik minden rendelkezésükre álló anyagi és szellemi eszközzel a magyar forradalom mellé álltak és azt minden kigondolható módon támogatták.

E jelentés alapján a császár egymillió pengő forint hadisarc megfizetésére kötelezte a magyar zsidóságot. (szerk.).

Ilyen kétségtelen külföldi bizonyíték után, minden további bizonyítás *komolytalan* és nem más, mint *hatásvadászat és népszerűséghajhászat*.

Suszter maradjon kaptafájánál. Rabbi a szakmájánál. Mennyivel érdekesebb volna, ha *Hevesi* Ferenc dr. azt bizonyítaná, hogy a felekezeti alapon álló, de vallását egyáltalán nem tartó magyar zsidó — *miért zsidó?*

Ez mindenesetre nehezebb feladat, de annak sikeres bizonyítása lényegesen nagyobb erkölcsi sikert jelentene a vezető főrabbiág felé törtető fiatal rabbi számára.

Az „UJ ÚT“ független. Olvassa és terjessze !

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Két dudás egy csárdában . . .

A váci orth. hitközség kb. két évvel ezelőtt Silberstein Dávid főrabbi mellé még egy rabbit alkalmazott.

Az új rabbi: Meisels Hermann a hitközséggel történt megállapodás folytán jesivát létesített.

Silberstein főrabbinak már régebb idő óta volt jesivája és ezért a hitközség vezetőségénél nyomban tiltakozott az új talmudiskola ellen. Hiába. Meisels rabbi ragaszkodott szerzett jogaihoz és nem volt hajlandó a jesivát megszüntetni.

A főrabbi a konkurrens iskola megszüntetése végett *feljelentést* adott be a város polgármesteréhez:

... tudomásomra jutott, hogy egy Meisels nevezetű lengyelországi egyén minden felhatalmazásom és engedelmem nélkül egy zugiskolát létesített Vácon. A zugiskola a város által nincs engedélyezve, továbbá az oda felvett nagyszámú vidéki és külföldi tanulók az idegen-el lenőrző hatóságnál nem jelentkeztek . . .

A feljelentésben végül arra kéri a polgármestert, hogy

a zugiskolát zárassa be és az idegen honos növendékeket tolone úton távolítsák el az országból.

E feljelentés folytán rendőrök és detektívek körülzárták Meisels jesiváját, körülfogták a növendékeket és bekísérték őket a rendőrfőkapitányságra. A jesivát pedig további intézkedésig bezárták.

Meisels rabbi e jogtalan intézkedésbe nem nyugodott bele és a polgármesterhez fordult orvoslásért.

A polgármester fölülvizsgálta az ügyet és a következő döntést hozta:

Silberstein Dávid váci főrabbit kérelmével elutasítom. A panaszt tevő főrabbi által zugiskolának minősített jesivának lezárása iránt, valamint a talmudiskola otthonából elszállított butorok visszaszállítása iránt hatáskör hiányában nem intézkedem.

A váci zsidóság nagy megütközéssel pertraktálja az esetet. A kialakult vélemény szerint *orthodox* rabbinak nem lett volna szabad a világi bírósághoz fordulnia, hanem bézdin döntését kikérni.

Mi a magunk részéről a *legsúlyosabb*an elítélünk olyan orth. rabbit, aki *előre megfontolt* szándékkal rabbitársát és ártatlan tanulnívágyó zsidó gyermekeket rendőrkézre és toloneházba kívánta juttatni.

A pesti izraelita hitközség rabbinátusának felügyelete alatt álló

כשר Kóser Szalámi- és Füstölthúsárugyár r. t. Budapest, VII., Dob-uca 10.

Lakodalmakra, avatásokra és ünnepélyekre különleges *felvágottak*. Vidékre naponta csomagszállítás. Helybeli rendeléseket házhoz *szállítjuk*. . .

Telefon : J 426-99.

Fióküzlet: VII., Eötvös-u, 4.
Telefon : A 254-40.

Budapesten nincsen szegénysorsú tüdőbeteg

Súlyosbított helyreigazítás.

Legutóbbi lapszámunkban e helyütt megjelent leleplezésünk nem csak a fővárosi, hanem az egész ország, sőt a *külföldi* zsidóságnál is nagy megütközést keltett.

Megbízható értesüléseinkkel szemben mégis egyesek a leleplezést hihetetlennek tartották, sőt akadtak olyanok is, akik bennünket, a közélet bátor harcosait azzal gyanúsítottak meg, hogy hirádsáaiankat a *kötelező hírlapírói gondosság nélkül* felületesen és elfogultan regisztráljuk.

Főleg a magunk megnyugtatóására újból kivizsgáltuk ezt az ominózus esetet és most már *halálos pontossággal* számolhatunk be a megdöbbentő eredményről:

Szabóné nagyjértékű ingatlan vagyont hagyományozott a hitközségre azzal a kikötéssel, hogy annak jövedelméből évente 2000—2000 arany pengő egy szegény tüdőbeteg felgyógyítása és egy szegény zsidó lány férjhezmenése céljára fordíttassék.

A hagyatékozó a 2—2 ezer arany pengőnek kinek való megítélését a mindenkori hitközségi elnökre bízta.

Hajdu Marcel dr. a hitközség elnökhelyettese, tüdővész fia számára akarta valahogyan *megkaparintani* az egyik 2000 arany pengőt.

De hogyan?

Hajdu dr. jól tudta, hogy *Stern* Samu udvari tanácsos, a hitközség korrekt elnöke a *hagyatékozó rendelkezésének* kijátszásához *nem kapható*, jól tudta továbbá azt is, hogy a hitközség pénztára csak olyan kiutalást honorál, amelynek utalványát legalább két előjáró és a főtitkár ellenjegyez.

Ilyen két komoly akadály elhárítása nem egyszerű dolog. De *Hajdu* dr. ért ahhoz! Az öreg politikai kändür *nem hiába volt a Lederer-rezsim* tagja! Nem kell néki écaért a szom-

szedságba fáradni, hogy egy *kis* inkompatibilitást elkövethessen.

A ravasz ügyvéd az elnöki rendelkezést egyszerűen mellőzte. Elhallgatta.

Az utalványt elsősorban aláírta ő maga és azután felkérte *Nagy* Andor p. ü. előljárót, hogy azt ellenjegyezze. *Nagy* Andor a jelenlegi kormány legszimpatikusabb tagja. Drága jó ember, aki nem tud „nem”-et mondani és abban a hiszemben, hogy a hitközségi elnöknek erről tudomása van, készséggel teljesítette előljárótársának kívánságát. A főtitkár pedig látván két előljárója aláírását, természetesen jóhiszeműen aláírta az utalványt s *ez alapon* *Hajdu* Pierre felvette a 2000 arany pengőt.

Egy hónap letelte után *Hajdu* dr. fajt a compli elé állította a hitközség elnökét, aki nolens-volens választmányi ülésbe vitte az ügyet, ahol azután

utólagosan megszavazták a már rég kiutalt 2000 arany pengőt.

Emiatt igen feszültté vált a viszony *Stern* Samu és *Hajdu* Marcel dr. között.

Néhány hónap multán meghalt szegény *Hajdu* Pierre.

A halál mindent kiengesztel és ki egyenlít.

Az elnöki rendelkezési alaphól 500.— pengő temetkezési segélyt utaltak ki dr. Hajdu Marcel számára.

*

Hivatalos értesülésünk szerint a *Chevra saját költségén* szállíttatta be a budakeszi szanatóriumból a tetemet és *díjmentesen* első osztályu temetéssel hantoltatta el *Hajdu* Pierret.

*

Mire fordította Hajdu dr. elnökhelyettes úr az 500.— pengőt?

*

Hony soit qui mal y pense! . . .

Beszélgetés Reichental Ferencsel Csehszlovákia egyetlen zsidó festőművészeivel

Igaz, ő az egyedüli zsidó festőművész, Csehszlovákiában. Sok zsidó vallású festőnk van, de kimondottan zsidó festőművész csak ő. *Reichental* Ferenc.

A pozsonyi Anker palotában lévő műtermében kerestük fel *Reichental*t, aki örömmel üdvözölte az „*Új Út*” munkatársát. Reichental éppen tanítványaival foglalkozott, akik megértő figyelemmel lesték mesterük minden egyes szavát.

Az óra végeztével elbeszélgettünk Reichentallal:

— *Nemrégiben sorozatos kiállításokat rendeztem Csehszlovákiában.*

— *Sikerrel?*

— *Azt nem én vagyok hivatva elbírálni.*

— *Ami engem a zsidósághoz köt, az sokkal mélyebben bennem van, semhogy szavakkal ki tudnám fejezni. Témám megválasztásában minden érdekel, ami emberi és szociális. A festőművésznek is a kort kell visszaadni, azt a kort, amelyben él... És a mi korunk telítve van szociális problémákkal. A zsidó kérdés sohasem volt aktuálisabb mint most, amikor nagy*

elszegényedési folyamat megy végbe.

Amit *Reichental* mond, azt művészetében meg is valósítja. Nála és tőle láttuk először a vásznon: *a zsidó proletárt*, aki csak az élet partjai mellett él. Az ő fiatal bócherjei és tal mudistái nem sablónos pózokban jelennek meg. *Reichental* a lelküket adja vissza, a félenkséget, a tévováságot, a tépelődő keresést, az örök nyugtalanságot a szemükben. És érdekes, hogy *Reichental* kiállítások alkalmából a közönség és a kritika *ezeket a képeket szerette meg a legjobban.* A különben exaktsáig objektív *Reichental* zsidó képeiben lírikussá válik, aki a képek alakjai mögé bújva: Önmagát adja, zsidó népszerűt, a zsidóságból kiinduló széles, nagy testvéri szolidaritást, egymás és minden dolgozó ember irányában.

Még sokat beszélgettünk Reichentállal, aki most új alkotásokon dolgozik. *Reichental* nyugtalan örökké forrongó művész, aki nem áll meg egy pillanatra sem. Művész lelke hajtja, üzi az újabb kifejezési formák és újabb sikerek felé.

(s. l.)

Ami a pozsonyi hitközséget nem érdekli . . .

Pozsony egyetlen jellegzetes zsidó utcája a Zsidó utca. Itt 98 százalékgig zsidók laknak. A 61. számú házban még véletlenül sem lakik más, mint zsidó. Ezt a házat „Baufällig”-nek nyilvánította az illetékes hatóság. Percek lavinája indult meg, hogy kilakoltassák a Zsidó utca 61. számú házban lakó 106 zsidó lelket.

Csupa szegény zsidó lakik ebben a házban, olyanok akik máról-holnapra tengetik életüket. Ezek a zsidók néhány nappal a kilakoltatás előtt akciót kezdeményeztek, hogy megvásárolják a 61. számú házat: hitelbe. Az orthodox hitközség fogja majd a garanciát vállalni. Így akarták a kila-

koltatást elkerülni. A hitközség azonban — fáj, hogy „természetesnek” kell tartani — hallani sem akart arról, hogy bármilyen formában is bekapcsolódják 106 szegény zsidó sorába. A lakók politikai pártok és önmaguk erejéből valahogy segítettek magukon és boldogok, hogy nem kellett igénybe venniök a hitközséget, amelynek erre a célra nem volt pénze.

5800 koronába került a mészárosok sztrájkja.

Erre volt pénz. És a pozsonyi orthodox zsidók a legemberszeretőbbeknek tartják magukat!

Az orsz. elnök választása

A jelöltségre még lehet licitálni! . . .

A zsidó labancok : először, másodszor, ki ad többet ? . . .

Az 1931. márciusában lezajlott hitközségi választás példátlanul áll a pesti zsidóság történetében. Sohasem tapasztalt heves kortézia előzte meg ezt a választást. Az előző választások küzdelmei legfeljebb a hitközségi székház falain belül — úgyszólván csendben — játszódtak le. A legutóbbin a túlfűtött szenvedélyek áttörték a szűk korlátokat: az utcán, kávéházak és korcsmákban folyt az agitáció. A küzdelem a választás napján már olyan méreteket öltött, hogy csak a kirendelt nagy rendőri készültség akadályozhatta meg a közelharcot.

Az izgalmas választás legérdekesebb momentuma az volt, hogy *mind a két küzdő párt Stern Samu udvari tanácsost jelölte az elnöki méltóságra.*

Az ellenzéki párt ellenszenve tulajdonképpen az elavult alkotmány és bűnös rendszer, de legélesebben a hirhedt Lederer-rezsimből visszamaradt *néhány vezetőségi tag ellen irányult.* Ezek a hitközség élén *még mindig szereplő* diszkreditált „vezetők” a zsidó tömegek bizalmát már rég elvesztették és csak alattomos taktikázással tarthatják meg az azelőtt *illegitim jövedelemmel* járó pozíciójukat.

Stern Samu udvari tanácsos megválasztása után behatolt a hitközség labirintusába és éles szemmel felismerte a rettenetes anyagi helyzetet és még borzasztóbb erkölcsi fertőt. Az új elnök ezután gyenge szervezetét meghazudtolván, megalkuvatlan eréllyel kezdte meg a „*nagytakarítás*” nehéz munkáját.

Ez a bátor purifikáló munka csakhamar megnyerte a fővárosi zsidóság tetszését és még azok is, akik eddig az ellenpárthoz tartoztak tömegestől sorakoztak Stern Samu zászlaja alá.

Az egész ország zsidósága is felfigyelt Stern Samu udvari tanácsos lelkiismeretességére és alkotóerejére és *egyöntetű lelkesedéssel felajánlotta neki az Országos Iroda elnöki székét.*

Befelé megváltozott a helyzet. A petyhüdt levegőhöz szokott „vezetők”-nek kényelmetlenné vált Stern Samu korrektsége, és kezdtek elgáncsolni, becsületes „*nyitott ablak*” politikáját.

Stern Samu jelölése *az egész országban általános meglepedést váltott ki.* Csak Hajdu Marcel dr. a Lederer-rezsim legexponáltabb reprezentánsa nem látta szívesen a jelenlegi rezsim megerősödését.

Ő tudja, hogy miért . . .

Mi is.

Egyelőre magasabb zsidó politika érdekében nem hozzuk nyilvánosságra. Még rákerül a sor — ha csak időközben Hajdu Marcel dr. *önként* nem hagyná el az alelnöki pozíciót, amelynek betöltésére úgy vallási, mint egyéb okok szempontjából *méltatlanná vált.*

Budai Goldberger Leó dr.-nak régi vágya, hogy a pesti hitközség elnöke lehessen. Hajdu dr. ezt jól tudta és a politikai méregkeverők ravaszágával beugratta budai Goldberger Leót, hogy az *ellenjelöltséget vállalja.*

Budai Goldberger Leó dr. kétségen kívül a zsidó közélet kimagasló egyénisége. Jelöltsége mégis *komolytalan.*

Ilyen, az egész ország zsidóságára nézve igen fontos vártára idegileg lerombolt és lobbánékony természetű embert állítani, egyenesen végzetes volna.

Hajdu dr.-t ez a körülmény egyáltalán nem tangálja. Mi köze neki az országos zsidó érdekekhez? Az *öncél* a fontos!

Budai *Goldbergernek* sohasem volt pártja. Most sincsen. Párt nélkül pedig nem lehet győzni. Pártot szerezni ugyan nem nagyon nehéz. Csak *rátermettség* kell hozzá. Ha ez nincs: a pénz azt jobban pótolja, mint a cikória a kávé.

Hát ezt aztán nem lehet elvitatni: ha budai *Goldbergernek* egyebe nincs is, de pénze az van. Bőségesen.

Minden küzdelemhez publicitásra van szükség. Pénzzel ez is megszerezhető. Hiszen Budapesten tíz zsidó lap jelenik meg. A sajtó megszerzése ezuttal mégis némi nehézségbe ütközött. Az „*Uj Ut*”-on kívül ugyanis *valamennyi lap* bejáratán a hitközség pausálé-mezuzéje van feltéve.

Hajdu dr. jól tudta azt is, hogy melyik szerkesztőségi ajtón *laza a mezuzé*: magához hívatta *Pintér* Miksát, az „*Országos Egyetértés*” hirdethet szerkesztőjét, és „*információt*” adott a *Goldberger*-féle kartonnyomó részvény társaság bonitásáról és gyártmányainak kiválóságáról. Elmondta róla, hogy — amíg a legszolvensebb cégek a hirdetési számlájukat legjobb esetben 30 nap után elvétele készpénzzel fizetik, ezzel szemben a *Goldberger cég* a hirdetések megjelenése előtt *előre* fizet.

A jelölésről még csak véletlenségből sem esett szó...

A „*kiváló*” szerkesztő, közismert *irodalmi tolvaj*, akit még nem is olyan régen, *mint államháztartáspolitikát leplezték le* a fővárosi lapok, gyorsan elment a *Goldberger*-céghez, amely feladott is lapja számára 850.— pengő árban hirdetést és az érte járó összeget nyomban ki is utalta a cég pénztára...

A *Goldberger* cégnek nobilitása olyan szédítő hatást gyakorolt *Pintér* Miksa meggyőződésére, hogy lapja egyik napról a másikra *Stern* Samu udvari tanácsos *jelölése ellen fordult*, aki pedig őt és azokat a lapkiadókat, akiket sikerült *Pintér* ravaszsága útján ennek az árulásnak megnyerni, eddig igen *hathatósan* támogatott.

Amikor azután *Hajdu* dr. a pártalapításhoz szükséges összes kellékek beszerzését befejezte, egy kis indiszkrécio folytán nyilvánosságra kerültek az előzmények. Ekkor némi elváltozás állott be: volt pártvezér, publicista, pénz, csak a posztó (pardon: a karton) *egészségének helyreállítása* céljából *váratlanul* külföldre utazott...

Az ellenjelöltségre tehát még lehet licitálni!...

Tanulság: Szennyes kézből kenyeret, szélhámostól dicséretet elfogadni *nem tanácsos*...

*

Stern Samu kormányzását mi éber figyelemmel kísérjük és nyílt objektivitással mutatunk rá elkövetett *hibáira* is.

Vétót emeltünk a polgári iskola megszüntetése és a kaszusz átadása ellen. Kifogásoltuk *Stern* pénzügyi politikáját. Küzdöttünk a kóser mészárosok érdekében és a hús megdrágítása ellen stb.

Ugyanakkor a zsidó labancok *hallgattak*...

Akkor még nem fizette ki magát, hogy tiltakoztak volna...

Most, amikor a labancok *Stern* Samu udvari tanácsost piszkos anyagiakért a *legerkölcstelenebb módon hátba támadták*, kötelességünknek tartjuk a nyilvánosság előtt elismerni azokat az érdemeket is, amelyek őt az *Országos Iroda* elnöki pozíciójára mindenképen predesztinálják.

Minden öntudatos és önérzetes zsidó az Uj Ut-at olvassa!

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Kossuth Lajos a „zsidókérdésről“

Irta: Szatmári Mór.

Kossuth Lajos sohasem tartotta az úgynevezett „zsidó-kérdés“-t politikai kérdésnek. A „zsidókérdés“-t nem sorozta politikai problémák sorába, mert csak *szégyenletes társadalmi betegségnek minősítette*. Az antiszemita izgatást, mint a németektől Istóczyék által importált, s a gyűlöletből fakadó oktalanságot nem egyeztethette össze a maga hamisítatlan szabadelvűségével, mely kizárt minden kivételt az állam polgárait faj-, nyelv- és valláskülönbőség nélkül megillető jogegyenlőség dolgában. Az ő politikájának gerince a függetlenség, de a függetlenségi politika integráns részének hirdette a demokratikus szabadelvűséget, mellyel pedig az antiszemitizmus ép úgy nem férhet össze, mint a tűz a vízzel.

A „zsidókérdés“-ben elfoglalt elvi álláspontját „Irataiban” sokszor juttatta kifejezésre. Mikor 1882. okt. 11-én *Helpy* Ignáchoz írt levelében először foglalkozik a Magyarországon akkor nagy arányokat öltött antiszemita izgatásokkal, levelét így kezdi:

„A „zsidókérdés“-ben (szégyen és botrány, hogy Magyarországon még ez is lehetséges)”...

Tehát már pusztán a „zsidókérdés“-nek fölmerülését is szégyennek és botránynak tartotta. Kossuth 1871. január 12-én Turinból hosszabb levelet írt, melyben az 1848-iki törvényhozás szellemét magyarázta meg azok számára, kik neki küldött írásaikban a 48-iki törvényekhez ragaszkodó hűségüket hangsúlyozták. Ebben a levélben megismerteti azokat az okokat, melyek miatt a 48-iki törvényhozás nem valósíthatta meg az egész vonalon intézményesen összes szabadelvű törekvéseit. A reakcióval összekapcsolódott klerikalizmus akadályozta, hogy főképp az egyházi kérdéseket oldhassa meg úgy, ahogy akarta. *Ez akadályozta azt is, hogy megcsinálja a zsidóvallás emancipációját.* „Azzal izgattak ellenünk — írja — hogy a zsidó vallás terjesztésére akarjuk megadóztatni a keresztény népet.” Rámutat arra, hogy az izgatás következtében zsidóellenes zavargások törtek ki az ország némely vidékén, sőt „pár száz lépésnyire az országháztól is.”

Egyenesen erre a kérdésre vonatkozik levelének következő passzusa:

— „Annyi s oly nagy érdekek lebegtek a röppenő percek mérlegében, hogy az emberbaráti érzelmek sugallatait a hazafiui kötelességnek nem volt szabad fölibe emelnünk.. Esdekelve kértük — mi magunk kértük — zsidó vallású honfitársaink pesti küldöttségét, tűrjenek még egy küssé a haza, a népszabadság érdekében; ne kényszerítsenek minket hazánk újjászületésének kedvező percét veszélyeztetni, *higgyenek a szabadság világában, mely egyedül képes szeretetlenség ködét, a türelmetlenség homályát eloszlatni, s bizzanak a közel jövőben, mely nekik az oly rég, oly sokat s oly embertelenül üldözötteknek igazságot fog szolgáltatni.*”

A tiszaezlári esetet, azt a bizonyos vérvádat Istóczyék a legfélkitelebbe antiszemita izgatásokra használták ki; 1882. októberében már úgy fellángolt ennek tüze, hogy elhatott egész Turinig, s nem kímélte meg a nagy bujdosó személyét sem. Leveleket kapott, melyeknek írói gyalázatosan megrágalmazták azért, hogy nem nyilatkozott a zsidók ellen. Nos Kossuth erre szintén nyilatkozott, de *nem a zsidók ellen, hanem az antiszemita ellen*. Igen határozottan és igen erélyesen. Kossuth ezen a ponton kérlelhetetlen volt. Itt már azután hozzáfűzte a „zsidókérdés“-t, a függetlenségi

politikához, mert egyenesen azt követelte a függetlenségi párttól, *hogy kebelében ne tűrjön meg antiszemitákat.*

— „Én — írta Helffynek — egyrészt azt mind politikai, mind erkölcsi lehetetlenségnek tartom, hogy az Önök pártja az ország polgárai közt a faj-, nyelv-, valláskülönbőség nélküli jogegyenlőség elvét megtagadhassa; másrészt azt is kétségtelennek tartom, hogy ez a nagy elv nem oly dolog, melyet a párt tagjaira nézve nyílt kérdésnek lehessen deklarálni, *s ha volnának, kik ez elvet megtagadnák, azokat a párt tagjainak lehessen tekinteni*”.

Kossuth e levelének meg is volt a kellő hatása, mert a függetlenségi párt oly határozatokat hozott, melyek az antiszemita elemeket (*Ónody Géza, Szalay Imre, Simonyi Iván stb.*) a pártból való kilépésre kényszerítették.

Klasszikus tömörséggel juttatta kifejezésre Kossuth az antiszemítizmussal szemben elfoglalt álláspontját 1883. aug. 1g-én *Urváry Lajohoz* a P. N. szerkesztőjéhez intézett levelében.

— „Én, ember és ember között — írja e levelében — faj, nyelv, vallás miatt sohasem tettem, s nem fogok tenni különbséget; *az antiszemitikus agitációt, mint a XIX. század embere, szégyellem, mint magyar röstellem, mint hazafi kárhozzátom.*”

Az 1884-iki választási mozgalmakban némely antiszemita jelölt odáig vakmerősködött, hogy a Kossuthért rajongó nép előtt ép a Kossuth nevére való hivatkozással hirdette az antiszemítizmust. Mikor Kossuth erről értesült, méltatlankodó hangon tartott nyilatkozatot küldött az „Egyetértésnek”, (ez volt az ő lapja) s utalva előbb tett kijelentésére, tiltakozott az ellen, hogy az antiszemita demagógia az ő nevét is beszennyezze.

Az 1894-iki nagy egyházpolitikai harcok idején nem vetették ugyan a nyílt sorompók közt folyó küzdelemben a zsidókérdést, de a klerikálisok amúgy suba alatt antiszemita allűrökkel is dolgoztak a kötelező polgári házasság intézménye ellen. Nyílt küzdelemben csak a szabadelvűség hadakozott a klerikalizmussal. Kossuth ebben a küzdelemben is az alkut nem ismerő szabadelvűség ügye mellé állott és nem csekély része volt abban, hogy a liberalizmus diadalt aratott. Tudvalevő, hogy az egyházpolitika szakadást idézett elő a függetlenségi és 48-as párton. Kossuth ezuttal is azt hirdette, hogy a tiszta liberalizmus a függetlenségi politikának integráns része, kijelentette, hogy *a közjogi ellenzéknek a liberalizmus rovására 67-es kormányt sem szabad megbuktatni.*

Ezt üzenté a függetlenségi pártnak *utolsó levelében.* Jól emlékszem, hogy milyen feszült izgatottsággal vártuk 1894. február hónapjában ezt a levelet, s mikor megjött, el is döntötte a kérdést. A függetlenségi párt liberális csoportjai tömör egységbe állottak a kötelező polgári házasságról szóló javaslat mellé. Akkor még nem hittük, hogy Kossuth nem ír már több levelet, hogy ez volt az utolsó, — úgyszólván politikai végrendelete.

— Brach Saul kasai orthodox főrabbi, már megint „rendeletet” adott ki. Szigorúan meg kell azokat rostálni, akik az orthodox hitközségbe akarnak lépni. Brach főrabbi úrnak nem mindenki tetszik. Alaposan megválogatja azokat, akik őt főrabbijuknak tisztelhetik. Egyenesen lutri, vagy nagy protekció szükséges ahhoz, hogy valaki megnyerje Brach főrabbi kegyét, hogy adózzon... az ő javára.

A takarmány olcsó. A hús olcsó. Csak a kóser étkezés drága. A kóser ételek magas ára teljesen indokolatlan. Túl nagy haszonnal dolgozhatnak az étterem tulajdonosok, akiknek — már csak vallási szempontból is — le kellene szállítani az árakat, hogy a szűkös jövedelmével tartalékoskodó kereskedő és rosszul totált utazó ne legyen kényszerítve még a rituális étkezésről is lemondani.

Könyvekről és írásokról

Amiről a zsidó sajtó hallgat ...

A kérdést nem mi vetjük fel, hanem a „*Magyarság*”, a magyar keresztény sajtó egyik tekintélyes napilapja. A lap husvétii számában Dóczy Jenő, a komoly és pártatlan kritikus cikket írt *Ujvári Péter* posthumus könyvéről „*A mécs mellett*”-ről. A magyar irodalom tiszteletadó zászlóhajtása ez a cikk *Ujvári Péter* teremő géniusza előtt. *Ujvári*, — írja a „*Magyarság*” — ugyanazt csinálja a zsidók világával, amit Jókai, Baksay vagy Gárdonyi s a fiatal Mikszáth egy félszázadon át csináltak a magyar faluval, a paraszttal. „Szép ez az *Ujvári Péter* könyve, kedves, finomfalatu szív táplálék, csupa mosolyos derű, még a szegénységre, a szenvedésre is valami békés, megbékélt hangulatköntöst tud adni, ami a hitből, reménységből és derűs lélek napsugaraiból van összeszőve.”

Idéz a regényből, majd így folytatja: „*És milyen szemléletes eleven ez a stílus. Kiállja a versenyt az elbeszélő művészet mestereivel . . .*”

A „*Magyarság*” tehát jól tudja, ki volt *Ujvári Péter* és mekkora értéket jelent az irodalomban. De elámul azon, hogy épen a zsidó sajtó hallgat róla és a könyvéről. Pedig szegény *Ujvári Péter* olyan szép, idealizált képet hagyott hátról a magyar zsidóságról, hogy büszkének lehetnének rá a zsidók.

A magyar zsidó sajtó, amely pontosan referál olvasóinak mindenféle családi ünnepekről, oldalakat szentel a szerkesztők kulturesti szerepléseinek, *Ujvári Péter* örökségét egy-két soros recenzióval intézte el. Hát persze, fontosabb volt ismét lanszmozni házikiadványokat, csak valahogy a halott *Ujvári Péter* üzleti konkurrenciát ne csináljon a könyvével.

Áttörjük a konokságnak és önzésnek, az egyéni hiúságnak, féltékenységek fallanxát, utat nyitunk a való helyzet megismerésére.

A zsidó sajtó nem szereti az üzleti határsértéseket. A zsidóság számára igazi zsidó regényt csak ők írnak, kritikát is csak csak ők írnak róla.

Ujvári Péter halálának első évfordulója alkalmával csak a polgári sajtó írt. A magyar zsidó sajtó hallgatott. Egyszerűen elhallgatták *Ujvári Pétert*. Ebben az elhallgatásban a zsidó szerkesztőknek mégis valami nagy érdemük van.

Az elhallgatásért ezúttal kivételesen nem kaptak pénzt.

A ruszinszkói zsidók helyzete a XVIII. században. Nemrégén kiváló tudományos értekezés hagyta el a német sajtót, amely bennünket a munka történetirodalmi értékén túl azért is érdekel, mert abban a tudós szerző a ruszinszkói zsidóságnak a XVIII-ik században való szociális és gazdasági helyzetének igen figyelemreméltó ismertetésére találunk. „*Ein Latifundium fränkischer Kirchenfürsten in den Nordkarpathen*” címmel Sas Endre mukacevoi tanár, akinek tudományos felkészültségét a külföld is elismeri, megírta a *Schönborn*-család munkács-szentmikiósi uradalmának

1728—1746-ig terjedő történetét. Az uradalmat kétszázéves birtoklás után az állam tudvalevően kisajátította és Sas Endre, mikor ennek az uradalomnak a történetét részben magyar források felhasználásával tudományosan feldolgozza, sűrűn foglalkozik az ottani zsidóság gazdasági és szociális szerepével és kiemeli *Friedrich Karl Schönborn* egyházfejedelemnek, a birtok utolsó urának a zsidósággal szemben tanúsított igazságos magatartását. Az értékes studium a „*Vierteljahrschrift für Sozial und Wirtschaftsgeschichte*” (Stuttgart, 1931.) XXIV. köt. 4-ik füzetében jelent meg.

Pedig Kiss József is tudott írni...

A közelmúltban volt Kiss József elhalálozásának tíz esztendő évfordulója. A költő dísze volt a magyar irodalomnak, verseit az egész ország szavalta. Csak az igazi írók és irodalom barátok lelkében él a „Jehova” halhatatlan költője.

A *Kisfaludy Társaság*, amelynek tagja volt, ülésére valamikor tengerinyi tömeget vonzott egy Kiss József felolvasás. Ma már nem tartja számon Kiss Józsefet. Halálának évfordulóján nem tartott senki sem emlékbeszédet róla. Ahol a dilletantizmus burjánzott el, ahol olyan ritka az igazi költő, mint az Akadémián, a *zsidó költő*, Arany János utódja a költészetben nem kell már. Portréja, amelyet a *Tisza-kormány festetett meg*, a kurzus pedig sürgősen akasztatott le, *még ma sem került vissza méltó helyére*: a Történelmi Arcképcsarnokba.

A pesti izr. hitközség legújabb intézménye: a *Hitvédelmi Szövetség*. Ez sem emlékezett meg Kiss József-

ről. Pedig még módjában sem állt megfeledezni erről, mert az évfordulóról a *Hitvédelmi Szövetség vezetőségét is kellő időben értesítették*.

Az ülést *Hevesi Ferenc* nyitotta meg. Megkezdődött a soros előadásnak nevezett attrakció, de Kiss Józsefről nem eset szó.

Azután jött Sós Endre, a minden irodalomért lelkesedő publicista. Előki megnyitót mondott újra, de Kiss Józsefről ugyancsak hallgatott.

A *Hitvédelmi Szövetség* előszere-ttel, csak az élő magyar-zsidó költőket méltatja. Ezeknek lapjuk van. A szerkesztő-költők ezután *hűségesen és elfogulatlanul* számolnak be olvasóiknak a *nívós* műsorról. Persze, persze...

Kiss József csendesesen pihen a Kerepesi temető *dízsírhelyén*. A Hitvédelmi Szövetség sem emlékezett meg róla.

Pedig Kiss József is tudott írni.

ELITÉLTE A POZSONYI BÍRÓSÁG AZT A KÉT ZSIDÓT,

akik valóságos lázadást csináltak a Zsidó uccában, mert egyik zsidó ki-nyitotta szombaton üzletét. A vilnai gáon hasonló esetben szép szóval igyekszik szombaton üzleteiket nyitva tartó zsidókat rávenni arra, hogy tiszteletben tartsák a szombat szent-ségét és ne sértsék meg a tradíciókat. A két pozsonyi zsidó — ha szándékuk „Kiddus hasem” is volt — cselekedete kimerítette a „chilul hasem” tényálladékát s így általános helyes-léssel fogadták megbüntetésüket.

— Az Orthodox Iroda megint nagy munkát végzett. Kioszkközölte a cseh-szlovák hadseregben szolgáló zsidó ka-tonák részére a szokásos ünnepi sza-badságot. Utoljára róshasónókor és jomkippurkor „**végzett munkát**”. És közben mit csinált? Erre kíváncsi a szlovenszkoói és ruszinszkoói zsidóság...

Fuchs Ernő:

Tudjátok emberek ...

Tudjátok emberek, merre visz az út?

Mely mindig, mindenkor, csak egy irányba
[fut ...]

Ahol megtörnek — örömök-vágyak,
S csak a feneketlen mélységek várnak ...

Aranyat kergetnek — önhittén — bután,
S rohantok idegen Istenek után.

Testvér, kit kerget nyugtalan vére,
Északról-keletnek, nyugatról-délre ...

Feleditek azt? Hogy egyszer mindennek
[vége?]

És majd kopog a halál — egy temetésre ...

Embernek tudjátok, merre visz az út?
Mely a mindenségből — a semmiségbe fut...
Berehovo (Beregszász) 1932. V. 19.

Lieber

Irta: *Lengyel Menyhért.*

Nem tudom, mások is szokta-e az utcán énekelni. Én, ha magánosan, lassan sétálok, majd mindig énekelek, no nem hangosan, csak úgy magamnak befelé. Sokszor a szám se mozog, egy hang nem jön a torkomon, de belül zeng a zenekar, egész kis operákat énekelek végig. Vagy úgy, hogy magam komponálom a szöveget és a zenét, de legtöbbször régi dalokhoz térek vissza. Nagyon szeretem és nagy meghatottsággal éneklek például az „Erdő mélyén, szikla ormán áll Corbus ősi vára” című komoly dalt, vagy az „Orvideo az én nevem, Korzika volt a hazám” című ritmikus indulót. De ezeket senki sem ismeri, csak én, mert e dalok, melyeket több mint husz éve dudolok, egy soha szinpadra nem került operából valók. Az operát Lieber írta.

Lieberrel tizennégyéves koromban ismerkedtem meg, nagyon tekintélyes, komoly, ember volt, kis kecskeszakállt viselt s a kávéházban megrengő öreg zsidókkal sakkozott. Lehetett vagy huszonhét éves, de már régen önálló életet élt, sőt családot tartott el, az anyját, két nővérét. Máig csodálom, hogy olyan kis diákkal, mint én, szóba állott. Foglalkozásra nézve templomi énekes volt a zsinagógában. Gyönyörű, édes mély bariton hangja volt s ennek a révén nagy tekintélynek örvendett a hívők körében. De Lieber még sem volt boldog, — mert úgy érezte, hogy ő sokkal több, mint egy egyszerű vidéki templomi énekes, — zeneszerző volt.

Komponált és — szöveget keresett. Én velük egy udvarban laktam — négy kosztos diák együtt — és időm javarészét versírással töltöttem. Ez nagy mértékben felkeltette Lieber figyelmét és elhatározta, hogy velem iratja meg nagy romantikus operája szövegét. Közölte velem ezt a tervét és én természetesen azonnal vállalkoztam az opera megírására. Az első felvonást szép versekben pár nap alatt megírtam s dobogó szívvel mutattam meg Liebernek. Nagy szakértelemmel vizsgálta meg, nagyon kitűnőnek találta s hozzákezdett a komponáláshoz.

Azután remek idők következtek. Lieber gyorsan dolgozott s esténként sétára indultunk a külvárosi utcákban s elénekelte a kompozíciókat. Nagyszerűek voltak. Ekkor, ott a sötét utcákon tanultam meg azokat a melódiákat, melyeket ma is énekelek.

Az első felvonás elkészült, — de Lieber mégis egyre szomorubb lett. Hiába lelkesedtem az operáért és felgyult képzeletemmel hiába festettem elébe a fényes, ragyogó jövőt, — amint a munka előre haladt, Lieber annál jobban kétségbeesett. S egy este nekem, a kis diáknak, elzokogta egész mérhetetlen bánatát. Nagyszerűen komponál, minden melódia a lelkéből jön, mindent érez és tud, de nem tudott kottát írni. Az egész romantikus opera első felvonását primitív hangjegyekkel jelezte, s csak ő tudta leénekelni, hozzáértő embernek meg sem merte mutatni, mert biztosan tele volt hibával s hol, hogy tanulta volna meg a harmonizálás, hangszerelés mesterségét?

Pestre kellett volna menni, beiratkozni a Zeneakadémiára s tanulni. Csak egy félévig, — egy hónapig, gondolta szegény. De hogy lehetett ott hagyni a biztos állást, az öreg anyát és a két fiatal nővért, akiket ő tartott el. Lieber igen gyámoltalan szegény zsidó s nagyon jó fiú volt.

Egyszer mégis, egy fantasztikus ötlettel jött hozzám. Elhatározta, hogy elszökik. Gyalog felmegy Bécsbe s beáll Goldmarkhoz — inasnak. Szószert inasnak, — a cipőjét és a ruháját fogja pucolni a mesternek, fizetést se kér, csak kosztot. S addig fog ott körülötte sűrögni, forogni,

míg titokban eltanulja tőle az operairás mesterségbeli részét. Ez a terv reggeltől estig élt. Este vacsorához ült a kis család, az anyja, aki észrevette fia nyugtalanságát, könnyes szemmel nézett rá s Lieber nehéz sóhajjal hagyta abba vakmerő tervét. Nemsokára azzal jött, hogy kilátása van egy kisebb mezővárosban kántori s előimádkozói állásra, melyből a családdal együtt tiszteségesen meg lehet élni.

Mielőtt azonban elköltözött volna, az opera mégis színre került. Mindkét fiatal hugának csinos hangja volt, s Lieber betanította őket az operára. S egy este meghívtak úgy is mint szövegíró, úgy is mint közönséget! Az alacsony, földes szobában felállt a két fiatal zsidóleány s egy üde szoprán s egy alt hang, a Lieber mély basszusától kísérve és saját dirigálása mellett — előadta az operát. Én azóta sokfelé megfordultam, hallottam Salajapint Monte-Carlóban s végig néztem egy díszelőadást a londoni Covent Gardenben, de olyan szomorú, szép, áhitatos, angyali muzsikát soha, sehol sem hallottam.

Örök végzet . . .

Azt mondták nekem régebben:

Csöppke, te még gyermek vagy. Érted?

Nem értettem.

Majd így szóltak:

Leány vagy. Nő leszel.

Mély, titkos bánatok eljegyezettje. Érzed?

Éreztem . . .

Zsidó!

Nem tudtam. De ezt kívülről égették bennem.

És sorstársaim is megtagadnak,

mert a Halál fölé az Örökkévalóságot kere-

[sem.

Magyar szó zengője.

Találkozott hát álmatag Kelet két hajszott

[népe.

De nem, nem vagy turáni faj! —

süvítette a fajféltés szelleme.

Hisz apád szláv, anyád olasz,

nagyapád német,

dédapád spanyol-marán.

Vagyis e népek közül kiüzött

vándorok söpredéke.

Ó micsoda szörnyű zűrzavar!

Se föld, se nép, mely magáénak vall.

Hol az a kikristályosodott réteg,

mely magához tartozandónak fog érezni?

— Nekem hazám minden földrészt,

Testvérem az anyaszülte mindenki.

Nem szigetel semmi osztály.

Hitvallásom végtelen —

Mert egyszerűen, tisztán:

c s a k Ember szeretnék lenni! . . .

Prerau Margot.

(Kral. Hlumeč).

Nyitrán történt. Egy nyitrai varró-lány pereskedett egy katolikus pap-pal. A per folyamán szükségesnek mutatkozott ügyvédi segítség igénybevétele is. A leány azonban nem tudott ügyvédet kapni, mert az ügyvédek vonakodtak attól, hogy katolikus pap ellen pert vezessenek. A leány ezen annyira felháborodott, hogy elment a rabbihoz, bejelentette áttérési szándékát. Hiába beszélte le a rabbi erről a szándékáról, a nő mereven kitartott elhatározása mellett és rövidesen már fel is veszik a zsidó egyházba.

Stetina József tanár áttérése óta imár a második eset, hogy katolikus ember a zsidó vallásra tér át. Stetina tanár belső, meggyőződésből tette. Ő ugyan tagadja ezt és azt állítja, hogy ez eset nélkül is áttért volna s a per csak megerősítette és siettette őt ezen szándékában.

— A munkácsi fronton ismét megélénkülnek a harcok, pár heti szünetelés után. Igaz, hogy közbesett husvét, a szabadság ünnepe, amit a munkácsi machlojkacsinalók úgy értelmeztek, hogy husvétkor szabad harcot előkészíteni. Kíváncsian várjuk az első hadi jelentést az áldozatokról. Egy biztos, hogy a zsidó presztizs áldozatul esik a hadakozások megindulásának első pillanatában. De ezzel ma már kevesen törődnek. Legkevésbé azok, akik belőle élnek . . .

A Nagynevű diszsirhelyet kap

Uj rovatot nyitunk. A kegyeletnek és az emlékezésnek a rovata ez. Az Uj Ut ezen a helyen Ujvári Péternek, a legnagyobb magyar-zsidó írónak valamelyik írását közli. Az írói halhatatlanságnak dokumentuma lesz ez a parcella, a felejthetetlen Mester fog e helyről beszélni az ő olvasóihoz, az örök és mulhatatlan alkotó szellem, amely még akkor is él, amikor a már fáradt test elpihent. Ujvári Péter emléke benne él a zsidó szívekben és mikor hátrahagyott írásait újból eljuttatjuk az olvasók széles táborához, úgy adjuk, mint mindnyájunk legdrágább örökségét, amely apáról fiúra száll.

(A szerk.)

Irta: *Ujvári Péter.*

A dolog úgy történt, hogy a bodonyi társadalomból, nem tudni hogyan, hevesen kiütközött valami, amit irodalmi lelkiismeretfurdalásnak nevezhetnénk. Az „első” családokban, Nulléknál, Gansfettéknál, Kuliner szabónál és Zwippeknél a tollnagyszerkedőéknél irodalmi témákat bontogattak és rendszerint arra az eredményre jutottak, hogy Bodony bizony többet is tehetne az irodalomért. Igaz, hogy kosztnapokat adnak most a literatúrának, de ez nem elég. A megbecsülésnek más, beszédesebb formája kellene, valami, amiben méltóbban fejeződnek ki a bodonyi lelkesedés.

Valaki elárulta, hogy a Nagynevű, Bodony nevezetessége, csöndes jubileumra készül. Írói működése most fordul a huszonötödik esztendőbe, hát ez olyan alkalom, amit nem szabad elmulasztani. Bodonyban még sose csináltak jubileumot, hát most, mikor lehetne, mér nem csináljanak? Aztán egy jubileum olyan rendezvény, ami karakterisztikusan irodalmi. Egy jubileummal jóvátehetnek minden irodalmi mulasztást és még az ország figyelmét is magukra vonhatják vele.

A kedves, jó bodonyiak boldogok voltak. Örültek, hogy köztevékenykedhetnek és sok titkos konventikulumok után megalakították a jubileumi rendező bizottságot. A tizedik ülésen még mindég nem tudták, milyen formák közt ünnepeljék a jubilánst.

— A mi társadalmunk — mondta Gansfettné — túl van terhelve. Vigyázzunk asszonyok, az író úrnak bizonyára kellemetlen volna, ha olyan ünnepeket rendezünk, ami nekünk pénzbe kerülne.

— Igen — támogatta Kulinerne ezt a nemesen egyszerű felfogást. — Olyan rendezvény, ami pénzbe kerül, nem méltó az alkalomhoz. Gondolják meg hölgyeim, az író úrnak semmibe se került, hogy ötven éves lett. Hogy úgy mondjam, egészen ingyen jutott hozzá. Mi nem sérthetjük meg azzal, hogy az ő szép és ideális megöregedését meganyagosítsuk. Indítványozom: adjunk neki egy szép koszorút.

Gansfettné megijedt. Ez nem fedte az ő felfogását.

— Kérem — szólt szemrehányóan — és mi lesz akkor az elvvel? Egy koszorú pénzbe kerül.

Kulinerne finoman mosolygott:

— Az elismerés koszorúja nem kerül pénzbe. Én erre gondoltam.

— Hát ez más. Az elismerés koszorújáról lehet beszélni. És beszélék róla. Hogyan fonják meg, milyen legyen és hogy kell azt átnyújtani a jubilánsnak.

De a dolog azért mégse klappolt. Kanarikné ugyanis azt mondta: ő nem tudja, miért, de ha koszorút említenek, ő mindig a halálra gondol. Egy író, aki meghal, annak koszorút adnak, de miért adjanak annak koszorút, aki nem akar meghalni?

— És honnan tudja — kérdezte Gansfettné élesen —, hogy nagynevű

író nem akar meghalni? Én azt hiszem, akiben annyi humor van, mint a nagynevűben, az igenis meg akar halni.

Az egyik azt mondta: szó sincs róla, a nagynevű nem akar még meghalni, a másik azt mondta, de igenis, lehet arról szó, mert mért ne lehetne. Addig-addig forgatták ezt a kérdést, amíg egyszerre csak azon kapták rajta magukat, hogy ők alapján olyan dologról tárgyalnak, amely nem is órájuk tartozik.

— Hölgyek, — szólt Gansfettné, — megállapítom az illetéktelenségünket. Az író úr nagy érdemeivel csak a lelkesedésünk áll arányban, de a képességeink nincsenek arányban az ő érdemével. Indítványozom, bízzuk ezt a szép feladatot olyan kezekre, amelyek illetékesebbek. Vagy, ha azt hiszik, hogy egészen nem adhatjuk ki kezünkől a dolgot, hát szögezzük le a magunk számára a kezdeményezés dicsőségét és a végrehajtást bízzuk a hitközségre, vagy a Chevra Kadisára, akiket inkább megillet.

Abban állapodtak meg, hogy a Chevra Kadisára hárítják a jubileumi rendezés feladatát.

A Chevra Kadisa nem tért ki a feladat elől. A Chevra Kadisa érezte, hogy ez az ügy az ő szakmájába vág. Mert miről volt szó. Arról, hogy egy jubileumot eltemessenek. No hát, ha temetni kell, hát ez az ő dolga. És temetett. Nagyon humánusan temetett.

Az elnök összehívott egy közgyűlést. A kántor elénekelt egy él molé rachmimt és a közgyűlés dísztagjává választotta a nagynevű és mingyárt meg is szavazta a díszsírhelyet, amely majdan magába zárja a nagynevűt. A díszsírhely miatt viták voltak, mert néhányan, akik szívükön viselték a Chevra érdekeit, a közvagyon elprédálásával vádolták az elnökséget.

— Miért? — sivitott az elnök, — maga talán nem gönnolja azt a kis fekvést a nagynevűnek?

— Gönnolom neki, — hárította amaz el a vádat, — de azt gondolom, olcsóbb sír is megfelelne.

— Ez a sír, — mondta az elnök, — négyszáz pengőbe kerül. Nem tagadom: nem olcsó. De ennyivel mi is támogatjuk az irodalmat.

Ennyiben maradtak. A nagynevű dísztagja lett a Chevra Kadisának és megkapta a díszsírhelyet, amely dísztagsággal jár. Minderről pedig kiállítottak egy szép oklevelet és ezt egy deputáció még aznap ünnepélyes keretek között átadta az ünnepeltnek.

A ünnepelt meg volt hatva és kijelentette, hogy igyekezni fog megfelelni az előlegezett bizalomnak.

— Igen, — szónokolt, — önök nagylelkűen előlegeztek. Önök egy sírt előlegeztek nekem, egy olyan sírt előlegeztek nekem, amely testvérek között négyszáz pengőt ér. Uraim, legyenek őszinték: Hogy én ötven éves lettem, az nem ér meg önöknek négyszáz pengőt. Kettőt talán megérne, de négyet nem ér meg. Urak, mondok valamit. Csináljunk üzletet. Eladom a síromat. Négyszázat ér, de maguknak kétszázért adom.

Az ajánlat olyan reális volt, hogy nem lehetett visszautasítani. Ilyen jó üzletet meg kell csinálni, mert ehhez hasonló nem akad mindennap. Mingyárt megírták az adásvételi szerződést és már másnap ki is fizették a nagynevűnek a kétszáz pengőt.

A nagynevű pedig harmadnapra örökre elutazott Bodonyból.

Az UJ UT bátran harcol a zsidóság érdekeiért.

Recept és patikus

Irta: Márkusné, Beer Erzsébet.

A „Szép menyecské”-hez címzett budai kis korcsmában x lábu csupasz tölgyfaasztalok mellett „benszülöttek” borozgatnak.

A balsarokban fehér abrosszal terített kerek asztal. Rajta poharakhoz támasztott kis kartonlap van „Öreg fiuk számára fentartva” felirással. Ennél az asztalnál egyszer hetenkint négy iskolapajtás szórakoztatja az érettségi után abban állapodtak meg, hogy e régi diáktanyán fogják ápolni a jó barátságot. Megállapodását már évtizedek óta hűségesen tartja be a négy elválaszthatatlan cimbora.

Három időközben megnősült közülük. Ezért a találkozás idejét vacsora után 9 órára módosították.

Bárdos Béla bankvezérigazgató agglegény egyedül, ő is csak azért, mert attól tart, hogy házassága esetleg megbolygathatná azt a gyengéd köteléket, ami őt özvegy édes anyjához fűzi, aki őt a kis szatócsbolt szűkös jövehelméből iskoláztatta és felnevelte.

A négy cimbora igen jól érzi magát ebben a kis kocsmában, amelynek borgőzös hangulata diákeletük örömeit és bánatait idézi lelkük elé. Ide rejtőztek el, ha a leckét nem tanulták meg és kénytelenek voltak „bliccelni”.

A „szép menyecske” azóta vénecske lett. A korcsma vezetését leányának adta át.

A pirospozsgás arcú ifjú leány, aki anyjának tökéletes hasonmása, a régmúlt fiatalos hangulatot, még hűségesebben varázsolja vissza.

A cimborák arcán szinte elsimulnak az idő múlását jelentő barázdák e néhány óra alatt, amelyet ifjúkoruk tanyáján töltenek, elfeledteti velük, hogy hajukat immár ellepte a dér.

A majdnem percnyi pontossággal érkező asztaltársaság tagjait a leány fogadja. Jól ismeri a régi törzsvendégek szokását, szeszélyét.

Bárdos vezérigazgató rendszerint az első fröccsöt egyszerre kihörpenti és neheztel, ha rendelés nélkül a másodikat nem hozzák. Bosszankodik, ha az újság szétesik s ezért foglalatban nyújtják át neki az estilapot. Olvasás közben szereti ha a vendéglősnő a szívtart papírszipkába helyezve a szájába teszi és incselkedve tüzet ad.

A kis társaság rövid beszélgetés után kártyázással mulasztja az időt, közben-közben kuncognak egymással.

Éppen egy elhibázott játszma felett kacagnak, amikor Bárdos vezérigazgató szobalánya lép az asztalhoz.

— Vezérigazgató úr, tessék hazajönni, a nagyságos asszony rosszul lett...

Bárdos felpattan. Az utcán várakozó autójához siet.

— Haza!... Gyorsan!... adja sofförjének az utasítást.

A hall asztalán a házi orvos a receptet írja.

— Veszélytelen... nyugtatta meg az izgalomtól remegő vezérigazgatót... Csak múló rosszullet... Már jobban is van...

Özvegy Bárdos Sománé fakó arccal fekszik a kereveten. Alszik. Kimerülten lélekzik.

A vezérigazgató óvatosan ül a kerevet szélére és féltő aggodalommal nézi édesanyját.

Néhány perc multán az ősz asszony riadtan néz körül. Fián akad meg tekintete. Mosolyog, majd fájdalmas zokogásban tör ki.

— Mi az?... Megint nem érzed magad jól, édesanyám?...

A rosszulléttől megtört idős asszonynak még terhes a beszéd s csak fáradt legyintéssel int nem-et kezével.

— Miért zokogsz ily keservesen?... Beszélj édesanyám!...

Az anya letörli arcáról a könnyeket.

— Már jobban érzem magam, édes fiam...

— Akkor hát miért könnyezel?!...

A beteg nehezen feltápáskodik és fia fejét simogatja.

— Édes fiam!... Én nem félek a haláltól, hiszen már 76 éves elmúltam... Minden perc és óra, amit még élek, a jó Isten ajándéka... Ha elmennék — engem boldogult édes atyád vár... De te... te egyedül maradsz itt, egyetlen gyermekem... Egyedül... Ezért sírok...

A beteg párnájára hanyatlik és ismét mély álomba merül...

Bárdos értelmetlenül nézi kis ideig alvó édesanyját, majd a szomszéd szobába megy. Léptei nesztelenül siklottak a süppedő szőnyegeken. Elgondolkodva járt fel-alá. Tétován néz néhányszor körül, mintha valakit keresne, akihez szólhatna.

Egyedül...

Olyan egyedül ebben az órában, amilyen egyedülletet parancsolt szíve szava ellenére az életútra magának...

...Én szerercsétlen — korholja magát — micsoda botor feltevések voltak azok, amelyeket magam és szívem közé állítottam...

Mély megbánást érzett, hogy azt a szolid és egyszerű hivatalnoklányt nem vette el... s hogy megfosztotta édesanyját a megöregedettek egyetlen örömétől... attól, amit a család, legfőképpen az unoka jelent!...

*

Bárdos csendben és hirtelenséggel vette feleségül titkárnőjét. Tökéletes egyetértésben él együtt a kis család: Anya, fia és az ifju asszony. A boldogságot a kis Gyurika tetőzte be.

A túlboldog apa kis fia születése után még kávéházba sem jár. Agglegény életéből még csak egy kis ártatlan néhány órai szórakozás maradt meg: a budai kis korcsma...

Öreg Bárdosnének nem tetszik az a néhány órai kimenő sem.

— Én bizony ma este nem hagynám elmenni... lázítja menyét...

— Kedves anya!... Végtére is nem foszthatom meg őt ettől a néhány órai szórakozástól... Istenem!... szól szeliden a menyecske... Hetenként csak egyszer...

— Majd eljön az idő... vág közbe zsörtölődve a nagymama... és majd többször is el-el megy itthonról...

— De hát mit tegyek, kedves anya?!... Az első hetekben nekem sem tetszett a kimaradás... kértem... sírtam... duzzogtam... hiába!...

— Nem vagy kitartó... korholja az ifjú asszonyt özvegy Bárdosné... No várj csak!... Majd én kieszelek valamit... Segítek a dolgon...

*

Bárdos gyorsan fogyasztja vacsoráját. Leteszi az evőeszközöket, amikor a fiatal asszony hangerlivel a karján, a megszokott egyszerű vendéglői pohárba fröccsöt állít férje elé és ujságtartóban az esti lapot nyújtja át.

Bárdos mosolyog az ötleten, kihörpinti a fröccsöt és az ujságot lapozgatja.

A figyelmes „kiszolgálónő” hozza a második fröccsöt és a papírszipkában lévő szivart a „vendég” szájába teszi és incselkedve ad tüzet. Bárdos felkacag, majd előveszi óráját. Idegesen nézi azt...

E pillanatban az asszonyka karját nyújtja és bevezeti férjét az uriszobába.

A balsarokban fehéren terített asztal áll, rajta kis kartonlap, „öreg fiúk számára fenntartva” felírással és egy csomag kártya...

Özvegy Bárdosné feltárja a szalón ajtaját, amelyen keresztül mosolyogva lép be a három elválaszthatatlan cimbora...

Tizenegyet üt a nagy álló óra.

Három mester után vidám hangulatban eltávoznak a vendégek...

— Drága kis asszonykám!... ki írta ezt a csodálatosan jó receptet?

— A receptet... édes anyád írta... Én csak a patikus voltam, aki elkészítette azt...

Bárdos magához öleli feleségét és lelke teljes melegével megcsókolja a bájos méregkeverőt...

A püspök

IFJUSÁG SZÁMÁRA

Héberből átírta: Márkus Aladár.

Három fénylő csillag gyult ki az égbolton...

Ösi hagyomány szerint ez jelzi, hogy vége a szombatnak. A zsidó fel fogás szerint az esttel kezdődik a nap, mert előbb sötétség volt és csak azután lőn világosság.

Reb Jiszróél *Baál Sém* tanítványaival ájtatosan elimádkozza az esti imát, utána ávdolet csinál. Alig aludt el a fonott gyertya lángja, amikor *Alexa*, az öreg kocsis alázatosan jelenti, hogy a minden szombat esti kikocsikázáshoz a lovakat befogta, a szekér útra készen áll.

Baál Sém felszáll a kocsira, maga mellé ülteti Mojset, legjelesebb tanítványát és azután azokat, akik az elmúlt héten szorgalmukkal legjobban kitűntek.

Alexa megszuhintja az ostort. A lovak elindulnak. Alig hagyja el a szekér a határt, *Alexa* kezéből kiesik a gyeplőszár. Elaludt. A lovak ezután minden irányítás nélkül vágztatva száguldanak tova, hegyenvölgyön, vizen-bokron át...

Néhány órai vágztatás után, a lovak hirtelen megtorpannak és egy ház kapuja előtt megállnak. A hirtelen megállás következtében a kocsi utasai erősen hátrahanyatlanak, a kocsis majdnem leesik a bakról. *Alexa* felébred, tenyerével megdörzsöli szemét, leugrik a bakról és előzékenyen lesegíti *Baál Sém*et a kocsiról.

Baál Sém a ház kapujához megy. Kopogtat. Még erélyesebb kopogásra sem jelentkezik senki. Végül *Alexa*, kapott parancs szerint alaposan megdöngeti a kaput.

— Ki az?... kérdi ijedt hangon a kapu mögül valaki.

— Hiába mondanék nevet. Nem ismeresz bennünket — felel *Baál Sém*

— Kérlek, nyiss kaput!...

— Nem nyitom addig, amíg meg nem tudom, hogy kik és mi járatban vagytok.

— Salom! Mi zsidók vagyunk...

— Az nem lehet! Ha zsidók lennétek, úgy tudnotok kellene, hogy ma a városunkban nem tartózkodhatik zsidó ember az utcán. De ha mégis azok volnátok, úgy azt ajánlom, hogy mielőbb hagyjátok el e várost, mert ha itt találunk benneteket, az életetekbe is kerülhet.

— Elég a beszédből! Most már parancsolom: nyiss azonnal kaput!...

Baál Sém ellentmondást nem tűrő, varázslatos erejű parancsának

meg volt a hatása. Hallatszik, amint a kapu torlaszait félretolják. Kis vár-
tatva megnyíl a kapu.

A ház tulajdonosa földre veti magát, felkínálja összes drágaságait, értékes holmijait és sírva, nyöszörögve könyörög családjá életben-
hagyásáért.

— Kelj fel Ember! — szól jóságosan *Baál Sém*. — Csak a jó Isten
előtt borulj le. Nem lesz bántódástok.

A házigazda pillanatra megnyugszik. *Baál Sém* kíséretével együtt a
lakásba megy, az egyik utcai szoba ablakainak redőnyeit felhúzza és ki-
tárja az ablakszárnyakat. Ennek láttára, a látszólag megnyugodott házi-
gazda elveszti önuralmát...

— Uram! Kérlek csukjad be gyorsan az ablakot. Ma nagy ünnepük
van a spanyoloknak. Az a parancs lőn kihirdetve, hogy zsidóknak még
lakásuk ablakait sem szabad nyitva hagyni. Ne bószítsd magad ellen a
nép haragját!...

Baál Sém mitse törődve a gazda figyelmeztetésével, pipára gyújt és
magához szólítja *Mojset*.

— Menj a városba. A főtérre most érkezik a püspök. Hívjad félre
és mondd meg néki, hogy kéretem, jöjjön ide.

Reb *Mojse* a kapott parancsot teljesítendő, sietve eltávozik.

E vakmerő üzenet hallatára a házigazda elsápad, a kiszámíthatlan
következményektől való félelemtől hideg verejték üt ki homlokán. A meg-
rettent ember, mint aki a képzelt rémképet megtestesülve látná, egyik
tenyerével betakarja szemét, a másik kezét pedig az ég felé emeli, mintha
ezek után az egyetlen menekvést már csak onnan felülről remélné...

Közben visszaérkezett *Mojse* a püspöknek azzal az üzenetével, hogy
csak az ünnepi beszéd elmondása után jön.

— Menj vissza! — dörög türelmetlenül *Baál Sém*. — Mondd meg a
püspöknek, parancsolom, hogy azonnal jöjjön ide!...

Mojse gyors léptekkel elsiet a főtérre és néhány percnyi várakozás
után a püspökkel együtt érkezik vissza.

Baál Sém bevezeti a püspököt egy másik szobába.

Kis idő elteltével *Baál Sém* a püspökkel együtt jön ki a szobából.

Mit beszélhettek egymásal, nem tudható. Egy szó sem hallatszott ki.
A püspök kipirult arccal eltávozott...

Baál Sém azután tanítványaival kocsiba ül és hazahajtat...

*

Baál Sém megérzi halála közeledtét, maga köré gyűjti tanítványait,
mindegyiktől külön-külön elbúcsuzik és meghagyja, hogy halála után ki-ki
tehetségéhez képest mivel foglalkozzék. A nagy tudós legutoljára *Mojsetől*
búcsuzik:

— Te, édes fiam, faluról-falura, városból-városba vándorolsz. Mesé-
ket mondasz el és ebből fogod magad eltartani. . . Áldjon meg a jó Isten!...

Baál Sém lehunyta szemét és csendesesen elszendergett.

A püspökkel történt beszélgetés titkát magával vitte...

*

Mojse gyalogszerrel bolyong egyik községből a másikba és a gyér
alamizsnákból csak igen szűkösen tudja magát fentartani. A legjelesebb
tanítványnak nagyon fáj, hogy éppen neki jutott osztályrészül ez a nyo-
morúságos élet. Azért nem zúgolódik és megnyugszik Isten akarátában.

*Mojse*nek ma különösen rossz napja van. Hosszú fárasztó gyaloglás
után nem esett útjába se falu, sem város. Már szürkülni kezdett, amikor
a vándor mesélő egy útszéli korcsma elé ér. *Mojse* megkönnyebbülten lélek-

zik fel, mert nem lesz kénytelen az éjszakát, a szent szombat előestjét szabad ég alatt eltölteni.

Nagy csalódás éri azonban *Mojset*: az ajtófélfán nincs mezuzé. Kinzó éhség, gyötrő szomjuság mégis belépésre kényszeríti a korcsmába a végleg kimerített vándort.

— Áldás, békesség jó Uram!... — köszön illedelmesen *Mojse* és alázatos hangon folytatja: — Szegény, fáradt vándor vagyok... Adj egy falat kenyeret. Az ég Ura áldjon meg azért... Pénzem nincsen, de hálából elmondok egy gyönyörű mesét...

A vendéglős haragosan ráförmed a toprongyos jövevényre:

— Kell a fenének a meséd... Nem vagyok én gyermek... De ha szép meséket tudsz elmondani, úgy jöjj ide az ajtóhoz!... Látod ott azt a fenyőligetes kastélyt?... Negyedórai gyaloglással elérheted. Abban lakik a környék leggazdagabb földesura. Azt híresztelik róla, hogy minden elmondott meséért egy pengő forintot fizet... Azt tanácsolom menj oda!...

*Mojse*nek felcsillan a szeme. Egy pengő forint egy meséért, amelyért eddig csak egy-két piculát kapott, azt is nehezen... Ha kell, ötszáz... ezer mesét is tud... ötszáz pengő forint! Sok pénz... Nagy vagyon... Házat, barmokat lehet azon vásárolni... S ekkor *Mojse* hálatalten gondol *Baál Sémre*...

Már sötétedett, amikor *Mojse* a kastély elé érkezik, amelynek ablakán két meghitt péntek esti gyertya szerényen világító lángja szűrődik ki. A látvány bátorítóan hat az elcsigázott vándorra.

Mojse bemegy a kastélyba, ahol őt egy szelid tekintetű, teljesen ősz ember jóságosan fogadja.

— Jó Uram!... Azt hallottam, hogy szereted a szép meséket és azt, hogy minden elmondott meséért egy pengő forintot fizetsz. Ha kívánod, úgy elmondok néked akár ötszázat is...

— A hír részben igaz. Csak olyan mesékért fizetek, amelyek *Baál Sém* személyéhez fűződnek...

— Másmilyet nem is tudok, jó Uram... — jegyezte meg *Mojse*.

— Akkor Isten hozott! Örülök, hogy jöttél. Már régóta várlak.

Dúsan terített asztalhoz ülnek. Az öreg úr a kidus ima elmondásával vendégét tiszteli meg. Vacsora után a földesúr fölkéri *Mojset*, hogy meséljen.

Mojse elgondolkodik, hogy melyik elbeszéléssel is kezdje, de érthetetlenül — egy se jut eszébe.

A földesúr azonnal észreveszi vendége zavarát.

— Fáradt vagy fiam. Nemde?... Ne is erőlködjél! Aludd ki magad. Majd holnap mesélsz nékem.

Másnap futótűzként terjedt el híre a megérkezett vándornak, aki *Baál Sémről* igaz történeteket tud elmondani. Az egész környék összese-reglett zsidósága hallani és látni óhajtja *Mojset*.

Ebéd után a földesúr ismét fölkéri a vándort, hogy meséljen.

Az egybegyűlték feszült figyelemmel lesik a szót *Mojse* ajkáról. Hiába. A vándort ismét cserben hagyja emlékező tehetsége.

Gúnyos, harsogó kacagás veri föl az ebédlőt. A jelenlévők csúfolják, sőt csalónak mondják a vándort.

A földesúr azonban csendre inti a zajongókat.

— Hagyjátok békén ezt az embert. Messziről jött, fáradt és kimerült. Ma szombat van, hadd pihenje ki magát. Estig megerősödik s azután mesélni fog.

Szombaton estefelé *Mojse* érthetetlenül megint csak nem tud mesélni. A türelmetlen várakozók, most már arra kéri a földesurat, hogy furkós-bottal verje ki házából a csalót.

— Maradjatok veszteg!... szól erélyesen a földesúr... Ez az ember nem csaló. Érzem és tudom... Távozzál most Isten nevében! Ha bármikor eszedbe jut egy elbeszélés *Baál Sémről*, térj vissza hozzám. Várlak... Jöjj mielőbb!...

Mojse szomorúan, reményvesztetten kullog ki a kastély nagy kapuján. A vándor mesélő a szabad ég alatt imára kulcsolja össze csontig lesóványodott kezét, fohással fordul a jó Istenhez, adna erőt, kitarást a továbbvándorláshozé s mélyen fekvő szomorú szemét az égre szegzi...

Három fénylő csillag gyúlt ki az égbolton...

S e pillanatban eszébe jut *Mojse*nak a szombat esti történet *Baál Sémről*. Gyorsan visszafordul és bemegy a kastélyba.

— Jó Uram!... Már eszembe jutott egy igaz történet... Hallgatósátok meg!...

Mojse pontos részletességgel elbeszéli azt a szombat esti élményt, amely a spanyol városban történt.

— Mindez így történt, ahogyan elmondtam — fejezi be elbeszélését *Mojse* és még hozzáfűzi: — Szem és fültanu vagyok. Örök titok azonban az a négy szemközti beszélgetés, amely *Baál Sém* és a püspök között lefolyt...

A jelenlévők meghatottan hallgatták végig az elbeszélést.

— Valóban így történt... törte meg a csendet a földesúr. — Minden szó igaz. Csupán a titok nem örök. Világosan emlékezem, hiszen mindjárt rád ismertem *Mojse*. Te voltál a küldönc és én voltam — a püspök.

Mojse a meglepetéstől majd elszédül, a közelében lévő karosszékbe kapaszkodik és ámulva hallgatja a volt püspök felvilágosító magyarázatát.

— *Baál Sém* négy szem között tudtomra adta, hogy Istenben boldogult szülőim becsületes, hithű zsidók voltak. S minthogy szegény édesanyám a spanyol inkvizíció idején velem gyermekágyas volt, az üldözők elől menekülni nem tudott, édesapám meg nem akarta őt magára hagyni, mindkettőjüket legyilkolták...

— Mint árván maradt csecsemő spanyol kézbe kerültem. Pappá neveltek...

— Másnap szorgos kutatás után rájöttem, hogy *Baál Sém* adatai a teljes valóságnak megfelelnek...

Ugyanakkor elmondta nékem *Baál Sém*, hogy álmában megjelent édesanyám arra kér engem, hogy vessek véget a szörnyű zsidóüldöztetésnek és térjek vissza ősi hitemhez.

Végül *Baál Sém* még közölte velem, hogy a püspökségem alatt kioltott ártatlan zsidó életekért vezekelnem kell. A jó Isten bűnbocsánatát csak akkor nyerhetem el, ha vagyonom egyharmadát a szegényeknek, másik harmadát annak a vándornak adományozom, aki ezt a szombat esti történetet nekem elmondja.

— Ezért régóta várlak téged, vándorló hittestvérem...

Az Isten akarata folytán egymásra találtak és az egybegyűlt vendégek azután leborultak és hálás ájtatossággal imádkoztak.

Kék vér

Tasziló és Edömér uzsonnázik. *Sonkát esznek. Tasziló a késsel megvágja ujját.*

— *Edömér!*... Nézd csak kérlek

alásan: csoda történt!... Nem kék, hanem piros a vérem...

Edömér sokáig vizsgálva nézi a vért.

— Bizonyára zsidótól vetted a kést...

Balalajka

Irta: *Sebesi Ernő.*

Januárvégi szombat éccaka volt.

Este színházban voltak. Egy nehezen megemészthető német drámát néztek meg s ez oly nyomasztó hatással volt rájuk, hogy szükségük volt valami felszabadulásra, valami derűre. Ezért színház után taxiba ültek, amely elvitte őket ebbe a népszerű lokálba. Mikor ide beléptek, egy karcsú és szőke férfi állt a lokál dobogóján, kezében egy furcsa hangszer volt látható, a forgó ajtó mellett az első pillanatban mandolinnak tetszett a hangszer, de mikor asztalhoz ültek, akkor már tisztában voltak azzal, hogy balalajkáról van szó, A férfi akit a színlap Szergej Korzakownak jelzett (zárójelben azzal a megjegyzéssel, hogy a cári udvar volt gárdakapitánya), hálásan, de mégis mosollyal köszönte meg a közönség lelkes tapsát.

Nem volt túlságosan nagy közönség. Nem csoda: a hónap vége felé járt. Csak elszórtan, nagy distancra ültek elegáns külsejű és láthatóan jókedvű csoportok, asszonyok, férfiak, itt-ott fiatal leányok is kipirulva és izgatottan mosolyogtak bele a kissé túlhangos diskurzusba, amit a lármásan recsegő dzsessz provokált.

Dr Bedő Alfréd egy kis asztalnál ült nyugodtan a feleségével. A pincér ép most vette fel a rendelést.

— Nézd csak Lulu, nem Vámos doktor megy most ki?

— De igen. Minden este itt van.

— Könnyű neki.

— Miért?

— Hisz itt lakik ebben a házban, a bár fölött, talán a harmadik emeleten.

— A negyediken.

— Honnan tudod? És a pápaszeme mögött már fölillant az első gyanakodó reflex. Dr. Bedő Alfréd, köz- és váltóügyvéd a féltékeny férjek közzé tartozott.

— Most olvastam az orvosi táblán, ahogy erre jöttünk, onnan tudom.

A férj le volt szerelve.

Nem is törődött vele többet az asszony, a dobogót nézte, ahol Szergej Korzakow az udvarias tapstól felbuzdulva megismételte a balalajkás számot. Az asszony behunytt szemmel hallgatta a hamisítatlan orosz melódiákat. Képzeletében az orosz szteppék végtelensége tárult ki és határozottan bánatos, sőt melankólikus karaktert vett fel az arckifejezése, mikor szemeit kinyitva alaposan szemügyre vette Szergej Korzakowot. Ugy találta, hogy az orosz mélabút aránylag könnyen lehet elviselni, ha ilyen Szergej Korzakow-ok vannak az ember közelében.

A férj kitünően tudott olvasni a felesége szemében. Könnyedén maga elé sóhajtott.

— Lulu, neked tetszik ez az ember.

— Tévedsz Alfréd. Nem is ő tetszik. Csak a balalajka.

— Akkor is tetszik a balalajka, ha fekszik a széken, vagy függ a fogaason?

— Akkor nem, csak ha megszólal.

— Szóval a művész nem érdekel, csak a művészete.

Az asszony nem is válaszolt. A pincér töltött a borból és az asszony szó nélkül fenéig végzett a pohárral.

— Ejnye — kiáltott az ügyvéd.

— A balalajka miatt van ez is. Még most is a fülemben van... Furcsa,

hogy te az ilyesmit nem tudod méltányolni, pedig van egy kis zenei érzéked.

— Határozottan van, csak az a baj, hogy ezt a zenei érzékemet elrontotta egy másik, egészen különös muzsika.

— Mire gondolsz, Alfréd?

— Hát a pergőtűzre meg a pokoli aknakoncertre. Az volt csak az igazi muzsika.

Dr Bedő Alfréd már nyeregben érezte magát. Határozottan ő diktálta a téma vezérfonalát. Mindig is csipegetett harci élményeiből és most különösképpen örült neki, hogy ennek az orosz művésznek a nimbuszát ő fogja megtépdesni. Erre is jó az ő orosz háborús múltja. Szinte kereste a tekintetével az orosz, de a dobogón akkor már egy groteszk táncgettős produkálta magát.

Ő is ivott a borból.

Neki is kigyulladt a fantáziája.

Orosz szteppével, orosz nemzeti viselettel ugyan nem tud szolgálni, de gondolatban már ott dagasztotta Galicia megátkozott sarát.

— Fiam — mondta halkan és gyöngéden megsimogatta az asszony kezét.

— Na mi az? riadt fel az asszony, aki még messzebbre kalandozott, talán már a Kaukázus titokzatos prespektíváiról álmodozott.

— Tudod, fiam, most, hogy ezt az orosz, látam, eszembe jutott valami, illetve valaki.

— Kicsoda?

— Én.

— Úgy? — és a gúny láthatatlan kis nyílai röpködtek az ügyvéd feje felé.

— Hiába nevelsz, mert ha elmondom, nem is leszek olyan kicsi a szemedben.

— Na halljuk — biztatta az urát az asszony, de még most se szentelte neki minden figyelmét. Ebben a pillanatban észrevette, hogy egy vendég a férj háta mögött foglalt helyet egy ugyanolyan kis asztalnál, melyen két teríték volt. — Biztosan vár valakit — gondolta hirtelen a nő, — talán a szeretőjét... Jól megnézte ezt az embert. Szőke, mosolygó arcú ember volt, nagyon sok, fájdalmas ráncsal a szája körül s érdekes, mintha ettől a sok ráncból intenzívebb színezetet nyert volna a mosolya. Ez a mosoly csöppet sem volt titokzatos.

Öntudatos, önfegyelmezett emberek mosolyognak így, minden kortól és divattól függetlenül magukat.

Az új vendég nagy, lepedőnyi ujságjába merült.

Az asszony tágranyílt szemekkel nézte most az urát, mintha biztatni akarná, hogy kezdje meg már azt a beharangozott mesét, hirtelen a pohárhoz nyúlt és fenéig kiitta, anélkül, hogy kocintott volna az urával.

— Ejnye — mondta most másodszor a férj.

— Hát kezd már el.

— Hát kérlek szépen Lulu, talán emlékszel még arra, mikor...

— Hangosabban — biztatta a nő és valamivel közelebb hozta a széket, de inkább azért, hogy jobban láthassa azt az embert.

— Csakugyan nem lehet itt beszélni — fakadt ki dühösen az ügyvéd.

— A dzsessz miatt van ez. Nem lehet túlkiabálni.

A dzsessz tényleg rikoltozva búgott és a kavargó láрма szinte felfokozta az egyébként is túlfűtött helyiség atmoszféráját.

Az ügyvéd most szinte szánakozva nézett a zenekarra.

Az volt az érzése, hogy az egyes hangszerek groteszk eleven monstrok, akik örülten erőlködnek és versenyeznek egymással, hogy ki bírja nagyobb szusszal.

Valósággal megkönnyebbült, mikor a dzsessz hirtelen elvágta a melódia fonalát váratlanul megállt.

Most még jobban sajnálta a zenészeket keresztül a hangszereket, meg volt róla győződve, hogy mindnyájan asztmában szenvednek, azért kellett oly hirtelen abbahagyniok a munkát.

— Na most legalább nyugodtan beszélhetek — mondta és meg volt magával elégedve már előre is.

— Hát kérlek szépen, emlékszel, még tizenöt tavaszán, tudod, mikor úgy hirtelen abbamaradt a levelezésünk, tudod, mert Gorlicénél előre mentünk, hát akkor egy szép napon Radymno előtt feküdtünk, ha jól emlékszem június 17-én volt ez.

— Ilyen pontosan emlékszel?

— Ilyen pontosan. De ez nem is csoda, ezt nem lehet elfelejteni... Tudod, a mi ezredünk akkor az 594-es háromszögelési ponton volt elhelyezve, ez egy rém fontos pozíció volt... Ide figyelsz?

— Hogyne. Az 594-es háromszögelési ponton vagyunk...

— Igen, hát kérlek szépen, ettől a ponttól függött a további hadmozdulatok sorsa.

— Az orosz három napig puhított minket.

— Az orosz?

— Igen, hát persze, hogy az orosz, nem is az olasz, hisz ez Galicia...

— Hát honnan tudjam én Galicia földrajzát?

— No mindegy, igazad van, szóval puhított minket az orosz, nehéz tüzéséssel.

— Már három napig álltuk a tüzet és a negyedik napon, kora hajnalban közelharcra érett meg a dolog.

— Az olyan kézitusa?

— Ugy van. Halálos rohamba kerültünk... és képzeld csak édes Lulu, ott azon a 594-es háromszögelési ponton a kézitusa gyilkos hevében, képzeld csak édes fiam...

Elhallgatott.

Elővette a zsebkendőjét, megtörölte izzadt homlokát.

— Miért hallgatsz fiam? Folytasd szépen, hisz csupa aggodás vagyok. Frédikém, úgy utólag, annyi év után is, hogy aggodom érted.

— Nagyon kedves vagy Lulukám.

Nagy lélekzetet vett, önrzet feszítette a mellét, letette a pápaszemét és előkerült a monokli.

Határozottan jobban illett ahhoz a romantikához a monokli.

Az asszony most egyszerre kiitta a férje borát is.

— Hát kérlek Lulukám, még most is...

— Pardon, — hogy zavarlak Frédikém, elfelejtetted harmadszor megismételni azt, hogy: Ejnye!...

— Ne haragudj fiam, de most tűzben vagyok... Az első vonalban. És hősi pózzal magyarázott tovább.

— Mit mondjak neked, még most is eláll a szívem verése, ha erre gondolok.

— Fogd kérlek a pulzusomat — és odatartotta a kezét.

— Szent Isten — meséld tovább.

— Hát édes fiam, figyelj most ide. Azon a rettenetes ponton, ahol egy külön hegy keletkezett a hullákból, egyszerre, talán hat óra lehetett hajnalban, azon a dombon, honnan patakokban folyt a...

— A vér?...

— Az eső... de vér is volt... persze, hogy volt... egyszerre csak, ott azon a dombon szembetalálom magam egy orrosszal. Egy hatalmas, nagy melák orrosszal, a szájában ott villogott a rohamkés.

— Esőben is villogott?
 — Igen.
 — Olyan kicsi lett az eső?
 — Nem, olyan szörnyű kés volt a szájában.
 — A rohamkés? — hüledezett a nő. — Na és ő?
 — Na és az orosz a hatalmas, óriási orosz, aki legalább két fejjel volt magasabb és négy vállal volt szélesebb, mint én, az mikor engem meglátott, engem a 156 centiméteres testmagasságommal, képzelj csak édes Lulu!
 — Képzelem édes Frédi.
 — Dehogy is tudod te azt elképzelni!... Hát kérlek, az a nagy darab orosz először is megállt, aztán a szájából kiesett rögtön a rohamkés.
 — Kiütötte?
 — Nem is kellett kiütni. Hozzá sem nyúltam és kiesett. Magától esett ki. Mit gondolsz mért volt ez? Nem tudod, hát én megmondom. Annyira megdöbbenett őt, hogy ott álltam a helyemen és nem tágitottam és nem ijedtem meg tőle, tőle az óriástól, én a törpe, s hogy nem szaladtam el, vagy hogy nem adtam meg magam, az annyira hatott rá, hogy ez a pusztalátvány elszédítette őt. Hisz eltaposhatott volna, mint egy hernyót, vagy mint egy cserebogarat, mert mi voltam én hozzá képest? Olyan magas volt, nem is tudom, kit mondjak hamarjában?
 — Mint a Kalmár Laci?
 — Az semmi hozzá képest.
 Körülnézett.
 — Már meg is van. Mint az ott. És a háta mögött levő emberre mutatott.
 — Hisz ez a balalajkás — jegyezte meg az asszony, mert a dzsesszujból megszólalt és a vendégek alig hallották a saját hangjukat.
 — Ez volna? vette szemügyre az ügyvéd. Most az asszonyra nézett, aki éppen rajtafelejtette a tekintetét.
 — Ugyanilyen orosz volt.
 Behunyta a szemeit.
 — Szinte magam előtt látom, — mondta elégikusan, elborulva.
 — Hát te ilyen hős vagy? — gyönyörködött benne az asszony.
 — Ilyen voltam, ha meg nem sértelek — szerénykedett a férj.
 — De mond csak Frédi, ha te olyan nagy hős vagy, miért nem lőtted le azt az orosz — kérdezte gúnyosan felvont szemöldökkel.
 Az ügyvéd roppant zavarba jött.
 — Hát tudod, ha azt akkor lelövöm, akkor nem lett volna egy érdekes eset, hisz az napirenden volt, hogy egy pár orosz a másvilágra küldtem.
 — Csak ennek kegyelmeztél meg?
 — Nem tudom mi volt velem, őszintén bevallom, lenyügözött óriási termete... És talán keresztül se ment volna rajta a golyó, olyan hatalmas volt.
 — Ezt magad sem hiszed el Frédikém... simult szerelmesen férjéhez a nő.
 — Hozass bort!... gügyögte feléje.
 — Kérlek szépen... Pincér!
 A pincér ott termett és felvette a rendelést.
 Közben az asszony szemügyre vette a balalajkást.
 Egyre jobban tetszett neki.
 Az ügyvéd is megnézte, mikor a pincér eltávozott.
 — Szép ember — konstataulta hanyagul, fölényesen.
 — Óriási!
 — Csakugyan, még így ülve is. Te! az én oroszom pont ilyen óriás volt.

— Az az 594-es háromszögelési embered?

— Az hát!

Már ott csillogott előttük a bor.

Kocintottak és miközben a férj nyugodtan nyelte, szolid polgári környezetben az arany nedűt, az asszony hirtelen felkapta poharát és félre nem érthető, mégis diszkrét mozdulattal fenéig itta ki, úgy, hogy közben le se vette a művészről vadul csillogó szemét.

— Ejnye! csettintett a férj.

— Benne vagyok, mi?

— Megrészegedtél.

— A hősiességedtől.

— Nem is néz ki belőlem.

— Nem is néz ki belőled!... Ezért olyan frappáns a dolog. Te, Frédi, én olyan, de olyan büszke vagyok rád, hogy az rémes — és furcsán kacagott fel.

Közben a művész idegesen nézett az órájára. Felpattant és mikor az ügyvéd asztala előtt elment, egyszerre csak, nem tudni hogyan, a borospalackok és a tányérok felborultak, az abrosz lecsúszott az asztalról és a következő pillanatban sikításokra lett figyelmes a környezet és a közelben levő pincérek.

Óriási ribillió keletkezett.

A pincérek az asztalhoz rohantak. Felszedték a csorba üvegszilánkokat, a poharakat kivitték, úgyszintén az abroszt, amelyből facsarni lehetett a bort. Pikkoló rohant az új abrosszal, megterített és miközben az ügyvéd mellényéről tisztogatta ügyesen az odafreccsent bort, ott állott előttük a művész, óriási lámpalázzal, és annyi lélekjelenléte sem volt, hogy bocsánatért dadogjon.

Az asszony találta fel magát leghamarább.

— Nem tesz semmit művész úr, — és az urára nézett.

— Ezer bocsánatot, hogy olyan ügyetlen voltam, igazán nem szokásom — motyogott most már az orosz, aki ebben a pillanatban úgy elvörösödött, mint egy bajba került kamasz.

— Ártatlan dolog az egész — nyugtatta meg a férj is.

— Ezer bocsánatot, igazán szégyenlem magam — és mélyen meghajolva el akart tűnni.

— Foglaljon talán helyet művész úr, kockáztatta meg az asszony minden átmenet nélkül.

— Ó millió bocsánat, igazán nem érdemlem meg és különben is várok valakit.

— Sürgös? reménykedett a férj.

— Dehogy is sürgös — felelte helyette az asszony, aki nobilis gesztussal a harmadik székre mutatott.

— Kezét csókolom, nagyságos Asszonyom. Megengedik, hogy bemutatkozzam?...

Kiadásért felel: Dr. Uj István.
Felölös szerkesztő: Erdélyi Árpád.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 140.— dinár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 84.
Telefon: 178—30.

BRATISLAVA, Szarvas-utca 2.
Telefon: 22—64.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

Braun Gyula

משפחה mészárszéke

VI. Aradi-utca 41.

Állandó elsőrendű friss husok
legolcsóbb napi árban.

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás.

SIRKÖVEK

Városi üzlet: Budapest, Károly-körút 3/c.
Telefon: J 34-9-95. Dob-u. sarok.

PFEIFER ÉS HESZKY

kőfagyógémesterek sírkőraktára

Budapest, X. Újtómetőnél. Tel. Kőbánya 75-71.

Ami a szülőket legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcsó

EZÜST ÁRUK,

tálcák, evőeszközök mélyen leszállított áron

SCHLEIFER ezüstárugyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefon: J 132-28
Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó

כשר מészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

orth. כשר sütődeje

Keks, teasütemény és kétszersültgyár
Tarthonya, makaroni és leveslézta.

Budapest, VII. Dob-u. 22.

Minőségi verseny

ugyanazért a pénzért a legjobbat nyújtja
vegyszerítésben is

„KIRÁLY” vegyszerítő-, kefmefestő- és gőzmosógyár

VII. Király-u. 15. Tel. 313-35

IV. Magyar-u. 3. Tel. 851-29

TISZTÍTÁSI ÁRAK:

Tavaszi köppeney vegyszerítésa	P 6.—	Selyem blouse vegyszerítésa	P 1.60
Felöltő	„ P 6.—	„ combine „	P 1.20
Öltöny	„ P 6.—	Tennisz nadrág „	P 2.—
Női ruha (sima)	„ P 5.—		

Gallér és fehérnemű tisztítás a lehető legjobb minőségben és olcsón

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII. Kazinczy-utca 22.

Telefon: József 426-97.